

Хронологія політичних подій 1989 – 1991 рр.

1989 р. [REDACTED]

11 лютого в м. Києві відбулася установча конференція Товариства української мови ім. Тараса Шевченка. Головою Товариства було обрано Дмитра Павличка.

16 лютого в газеті “Літературна Україна” за підписами ініціативних груп Київської організації СПУ та Інституту літератури АН УРСР були надруковані проекти Програми та Статуту Народного Руху України за перебудову.

22 лютого в м. Ковелі на заводі “Ковельсьільмаш” відбулися установчі збори осередку прихильників Народного Руху України. Координатором осередку обрано Володимира Осіюка.

1 березня в м. Луцьку відбулася установча конференція Луцької міської організації Товариства української мови ім. Тараса Шевченка. Головою Товариства обрано Івана Чернецького.

4 березня в м. Києві відбулася установча конференція українського добровільного історико-просвітницького товариства “Меморіал”. Обрано керівництво у складі семи співголів (І.Доброштан, І.Резниченко, О.Деко, В.Маняк, В.Кузнецов, Л.Танюк, В.Цимбалюк).

6 березня в м. Луцьку відбулася установча конференція Волинської обласної організації Товариства української мови ім. Тараса Шевченка. Головою Товариства обрано Петра Маха.

28 березня в м. Луцьку відбулася установча конференція Волинського обласного добровільного історико-просвітницького товариства “Меморіал”. Обрано керівні органи.

9 квітня у столиці Грузії – м. Тбілісі – радянські війська, застосовуючи зброю, розігнали мирну демонстрацію, організовану Народним фронтом Грузії.

3 травня в м. Луцьку відбулася установча конференція Волинської обласної організації Товариства Лева. Головою Товариства обрано Олега Покальчука.

7 травня у м. Львові відбулася установча конференція Львівської регіональної організації Народного Руху України за перебудову. Обрано керівні органи організації, президію та Раду Руху у кількості 47 чоловік.

14 травня в м. Талліні розпочала свою роботу Балтійська асамблея. Спільне засідання Ради уповноважених Народного фронту Естонії, Думи

Народного фронту Латвії та Сейму литовського руху за перебудову “Саюдіс”.

25 травня в м. Москві розпочав роботу перший з’їзд народних депутатів СРСР.

16 червня в с. Пляшево, що під Берестечком, за участю активістів Товариства Лева, УГС та Народного Руху з Волині, Львівщини та Рівненщини вперше з повоєнного часу відбувся траурний мітинг пам’яті загиблих українських козаків в історичній битві під Берестечком. На мітингу виступав В’ячеслав Чорновіл.

1 липня у м. Києві відбулася установча конференція Київської регіональної організації Народного Руху України за перебудову. Головою регіональних організацій НРУ обрано Володимира Яворівського.

22 липня в м. Рівному відбулася установча конференція Рівненської регіональної організації Народного Руху України. Головою правління Координаційної ради став Микола Порівський.

23 липня в м. Луцьку відбувся перший мітинг-реквієм за загиблими від рук НКВД 23 червня 1941 р. волинянами (близько 5-ти тисяч). Організатори мітингу – Олександр Гудима та Михайло Тиский (див. Додаток № 1).

13 серпня у м. Ковелі було проведено перше організаційне засідання міськрайонного осередку Народного Руху України в кількості 15 чоловік. Обрано Координаційну раду зі створення міськрайонної організації НРУ.

19 серпня в м. Луцьку відбулася установча конференція Волинської регіональної організації Народного Руху України. Обрано Координаційну раду НРУ.

20 серпня в м. Луцьку на Замковій площі відбувся багатолюдний мітинг (близько 50-ти тисяч), на якому були оприлюднені прийняті на конференції документи Народного Руху Волині. Мітинг проходив під гаслом “Уся влада – Радам”.

26 серпня активісти Народного Руху Волині за ініціативою Олександра Гудими встановили перший пікет біля стін Волинського обкому КПУ та зібрали 200 підписів проти пуску заводу “Іскра” без очисних споруд.

27 серпня в м. Луцьку на Замковій площі відбулося перше вільне зібрання мешканців міста, на якому започатковано щонедільні дискусії на політичну тематику. З цього часу такі дискусії набули систематичного характеру.

2 вересня в м. Луцьку на Театральній площі біля пам’ятника Лесі Українці активісти Народного Руху розпочали збір підписів у підтримку альтернативного проекту Закону “Про вибори”.

8 вересня у м. Києві розпочав свою роботу установчий з’їзд Народного Руху України за перебудову. Головою Руху обрано Івана Драча.

10 вересня у м. Володимир-Волинському на центральній площі відбувся несанкціонований мітинг під гаслом “Уся влада - Радам”. Організатори цього мітингу – Дмитро Себій і Іван Кравець – у судовому порядку були оштрафовані відповідно на 500 та 300 карбованців.

17 вересня у м. Луцьку відбувся мовчазний траурний похід від Луцького кафедрального собору до місць поховань розстріляних “енкаведистами” волинян у районі Замкової площі. На місцях поховань запалено свічки та покладено квіти. Організував акцію, за рішенням КР ВРО НРУ, Олександр Гудима.

Протягом 30 хвилин (з 22.30 до 23 години), солідаризуючись з усією Україною, активісти Руху погасили світло у своїх квартирах і виставили у вікнах запалені свічки.

19 вересня в м. Нововолинську відбувся перший мітинг, організований місцевим осередком Руху. Мітинг був розігнаний міліцією.

22 вересня в м. Луцьку біля стін новозбудованої взуттєвої фабрики відбувся мітинг протесту проти пуску цієї фабрики без очисних споруд і газоочисних фільтрів. Мітинг організував член Координаційної ради Руху Олександр Гудима.

24 вересня в м. Луцьку одночасно відбулося два мітинги. На Замковій площі Координаційна рада ВРО НРУ провела свій мітинг під гаслом “Демократизація, гласність, перебудова”. В той же час на міському стадіоні “Авангард” Волинський облвиконком і обком КПУ провели свій мітинг, який влада організувала як антирухівський. З кожного району області на мітинг прибула делегація місцевої партноменклатури на спеціально замовлених автобусах.

24 вересня у м. Нововолинську відбувся багатолюдний мітинг під гаслом “Уся влада - Радам”. Мітинг організував місцевий осередок Народного Руху.

26 вересня вийшов у світ перший номер інформаційного вісника Волинської обласної організації Народного Руху України за перебудову “Народна справа”. В цьому номері друкувалися матеріали обласної конференції та установчого з’їзду НРУ.

30 вересня вийшов у світ перший номер газети Волинської філії УГС “Вільна Думка”. Головним редактором першого номера газети був Олег Пашинський.

7 жовтня в м. Луцьку під час святкування Дня міста, міліція брутально розігнала стихійну маніфестацію, відібрала та понищила національні синьожовті прапори та заарештувала декількох активістів Народного Руху.

10 жовтня член Координаційної ради Волинської регіональної організації НРУ Ростислав Кушнірук за власною ініціативою розпочав роботу зі створення народного самодіяльного хору “Посвіт”.

22 жовтня в м. Києві після закінчення роботи I сесії Великої ради НРУ відбувся всеукраїнський мітинг у підтримку альтернативного проекту Закону

“Про вибори”. На цей мітинг зібралось близько 70-ти тисяч громадян з усіх регіонів України. З Волині на ньому були присутні 36 активістів Руху.

24 жовтня у м. Луцьку відбулися установчі збори молодіжної організації “Сокіл”. Ця організація стала першою альтернативною комсомолу молодіжною організацією на Волині.

30 жовтня у м. Луцьку в міському суді розглядалися справи, заведені на активістів Руху Олександра Гудиму, Геннадія Кожевникова та Василя Вдовиченка. Суд виніс рішення оштрафувати Олександра Гудиму на 400 карбованців.

4 листопада на засіданні Координаційної ради Волинська регіональна організація НРУ обрала головою КР ВРО НРУ Михайла Тиского, заступниками – Олександра Гудиму, Геннадія Кожевникова та Євгена Шимоновича.

8 листопада в м. Луцьку за ініціативою Народного Руху було проведено впорядкування місця розстрілів німецькими фашистами тисяч єврейських сімей.

12 листопада у м. Луцьку на Замковій площі відбувся багатолюдний екологічний мітинг, організований Народним Рухом та асоціацією “Зелений світ”.

26 листопада у м. Володимир-Волинському відбулися установчі збори Володимир-Волинського осередку Народного Руху. Обрано Раду Руху у складі 5 чоловік.

9 грудня в приміщенні Київського університету відбувся установчий з’їзд Української студентської спілки.

16 грудня в м. Луцьку відбулися установчі збори Товариства єврейської культури. На зборах був присутній і представник Народного Руху та Товариства української мови ім. Тараса Шевченка Євген Шимонович.

17 грудня в м. Горохові Волинської області відбувся перший багатолюдний мітинг. Очолював мітинг активіст Народного Руху Олександр Гудима. В організації мітингу брали участь представники Народного Руху, УГС та молодіжної організації “Сокіл”.

24 грудня в м. Рожище Волинської області біля пам’ятника Богдану Хмельницькому відбувся перший багатолюдний мітинг під гаслом “Уся влада - Радам”. Організатори мітингу – Олександр Гудима, Богдан Самохваленко (від Народного Руху), а також представники УГС та молодіжної організації “Сокіл”.

24 грудня в смт. Іваничах Волинської області відбувся перший багатолюдний мітинг.

30 грудня в м. Ковелі відбувся перший мітинг під гаслом “Уся влада - Радам”. Мітинг був брутально розігнаний міліцією, а представників Народного Руху з м. Луцька було насильно вивезено з міста.

16 лютого в м. Ковелі відбулися установчі збори Ковельського осередку Спілки незалежної української молоді (СНУМ). Головою осередку було обрано Сергія Бобрицького.

17 лютого в м. Ковелі відбулися установчі збори Ковельської міськрайонної організації Народного Руху України за перебудову. На зборах були присутні 88 членів Народного Руху, які обрали Координаційну раду новоствореної організації та трьох співголів – Володимира Осюка, Андрія Мостиського, Івана Сидорука.

18 лютого у м. Луцьку на Замковій площі відбувся масовий мітинг, організований активістами УГС Геннадієм Кожевниковим та активістом НРУ Олександром Гудимою. На мітингу керівництво Волинської філії УГС оприлюднило свою передвиборну програму. На заклики організаторів мітингу присутні перемістилися до стін Волинського обкому партії, де і продовжили мітинг.

23 лютого активісти Волинської обласної організації СНУМ провели політичну акцію пікетування Луцького міськвійськкомату, вимагаючи заборонити відправлення українських хлопчиків-солдат на службу в Радянську армію за межі України.

25 лютого в м. Луцьку на Замковій площі відбувся масовий мітинг, присвячений виборам народних депутатів усіх рівнів влади.

28 лютого в м. Луцьку вийшов перший номер газети Волинської обласної організації СНУМ “Сокил”. Перший номер газети випустила редколегія у складі Сергія Миронюка, Анастасії Клокової, Руслана Тимощука.

28 лютого в с. Затурці відбулися установчі збори першого в Локачинському районі осередку Народного Руху України. Головою осередку обрано Віталія Кушніра.

4 березня в Україні відбулися вибори народних депутатів до Верховної Ради УРСР та депутатів обласних, районних, міських та сільських Рад народних депутатів.

10 березня у м. Горохові Волинської області відбулися установчі збори Горохівської районної організації Народного Руху України. Обрано Координаційну раду районної організації НРУ.

10 березня відбулися установчі збори Рожищанської міськрайонної організації НРУ. Обрано Координаційну раду районної організації.

11 березня на першій сесії новообраного парламенту Литви було прийнято Постанову “Про відродження незалежності Литовської республіки”.

16 березня відбулися установчі збори Луцької міської організації НРУ. Обрано Координаційну раду міської організації НРУ у складі 24 осіб. Головою міської організації НРУ обрано Михайла Тиского.

24 березня у закарпатському місті Хуст розпочала свою роботу IV сесія Великої ради Руху. Проведення сесії було приурочено до 51-ої річниці проголошення незалежності Карпатської України.

Хронологія політичних подій

25 березня у м. Харкові розпочала свою роботу республіканська конференція прихильників “Демплатформи в КПРС”.

28 березня Волинський облвиконком прийняв рішення про заходи щодо недопущення проведення мітингів 31 березня на території області на підтримку Постанови Верховної Ради Литовської РСР “Про відродження незалежності Литовської республіки”.

30 березня Горохівська районна організація НРУ видала перший номер газети “Вітер Надії”. Головний редактор газети – Андрій Криштальський.

31 березня у м. Луцьку на Замковій площі був проведений масовий мітинг у підтримку литовського народу в його прагненні до незалежності.

4 квітня у м. Луцьку розпочала роботу перша сесія Луцької міської ради першого демократичного скликання. Головою міської ради обрано Антона Кривицького.

6 квітня на першій сесії Луцька міська рада прийняла рішення про використання національної символіки, у другому пункті якого значилося: “На вежі Луцького замку вивісити синьо-жовтий прапор”.

9 квітня розпочала роботу перша сесія Волинської обласної ради першого демократичного скликання. Головою обласної ради обрано Володимира Блаженчука.

11 квітня у м. Ковелі вийшов перший номер газети Ковельської районної організації Народного Руху “Доля”. Головний редактор – Володимир Сарапін.

18 квітня у м. Ковелі вийшов перший номер газети Ковельського осередку УГС “Криця”. Головний редактор – Володимир Осіюк.

22 квітня у м. Володимир-Волинському відбувся масовий мітинг-реквієм пам’яті загиблих Січових стрільців. Після закінчення мітингу у міському парку був піднятий національний синьо-жовтий прапор. Організувала цю грандіозну акцію Володимир-Волинська районна організація НРУ.

26 квітня у м. Луцьку на Театральній площі відбувся масовий мітинг-реквієм за жертвами Чорнобильської катастрофи, організований Луцькою міською організацією НРУ за сценарієм, прийнятим Секретаріатом НРУ (м. Київ).

26 квітня у м. Ковелі відбувся масовий мітинг-реквієм за жертвами Чорнобильської катастрофи, організований Ковельською міськрайонною організацією НРУ.

29 квітня в м. Києві розпочав роботу установчий з’їзд Української республіканської партії.

1 травня Луцька міська організація НРУ вперше за багато десятиліть стала головним організатором демонстрацій трудівників м. Луцька від Київського майдану до Замкової площі. Волинський обком КПУ того разу вперше обмежився скромним мітингом біля пам’ятника свого вождя Леніна.

1 травня в м. Ковелі пройшла демонстрація за участю мешканців міста. Колона Ковельської міськрайонної організації НРУ йшла з національними синьо-жовтими прапорами, вигукуючи гасла: “Хай живе КПРС на Чорнобильській АЕС!”, “Україні – ВОЛЮ!” Демонстрація закінчилася мітингом, на якому виступили народний депутат України Андрій Мостиський та лідер НРУ Володимир Осіюк.

2 травня в м. Києві розпочав свою роботу IV з'їзд всесоюзної партії “Демократичний союз”. З'їзд не зумів прийняти узгоджених рішень.

15 травня в м. Києві розпочала свою роботу перша сесія Верховної Ради УРСР першого демократичного скликання.

19 травня в луцькому Будинку техніки відбулася установча конференція Волинської крайової організації Української республіканської партії. Обрано раду організації.

25 травня в м. Києві розпочав свою роботу установчий з'їзд Об'єднаної соціал-демократичної партії України (ОСДПУ).

27 травня в м. Любомлі відбувся перший масовий мітинг. Мітинг організував депутат Волинської обласної ради Захар Соколов'як при підтримці Любомльського районного осередку НРУ. На мітингу виступали народні депутати УРСР Олександр Гудима та Федір Свідерський.

31 травня в газеті “Літературна Україна” був опублікований “Маніфест Демократичної партії України”.

31 травня у м. Луцьку в приміщенні Христо-Воздвиженської церкви відбулися збори православної громади Української автокефальної православної церкви.

3 червня в м. Нововолинську в приміщенні міського Палацу піонерів відбулася установча конференція міської організації НРУ. Головою обрано Ігоря Семенюка. Його заступником став народний депутат УРСР Федір Свідерський.

6 червня у Верховній Раді УРСР була сформована Народна рада, в яку ввійшли 125 народних депутатів УРСР прихильників програми НРУ.

8 червня у м. Камінь-Каширському Волинської області в приміщенні районної лікарні відбулася установча конференція Камінь-Каширської районної організації НРУ. Обрано Координаційну раду районної організації НРУ.

10 червня в день урочистого освячення відновленої могили В'ячеслава Липинського в с. Затурцях відбулася установча конференція Локачинської районної організації Народного Руху України. Головою районної організації обрано Івана Команду.

12 червня Верховна Рада РРФСР прийняла Декларацію про державний суверенітет Російської Федерації.

14 червня виконком Нововолинської міської ради прийняв рішення “Про реєстрацію Статуту Народного Руху України – Координаційна рада м. Нововолинська”.

Хронологія політичних подій

17 червня у с. Пляшева, що під Берестечком, відбулося перше відкрите вшанування пам'яті полеглих воїнів Запорозького війська. Цей масовий мітинг, на якому були присутні сотні тисяч людей з усієї України, організувало керівництво Народного Руху України.

19 червня розпочав свою роботу XXVIII з'їзд Компартії України, на якому було сформовано депутатську "групу 239", куди ввійшли народні депутати УРСР від КПУ.

23 червня у м. Луцьку відбувся мітинг-реквієм вшанування пам'яті загиблих у луцькій тюрмі. Було створено живий ланцюг людей від стін колишньої в'язниці до приміщення КДБ Волинської області.

24 червня в м. Камінь-Каширському Волинської області відбувся перший мітинг. Організувала цю акцію Камінь-Каширська організація НРУ, а саме депутат обласної ради Роман Шпарик. На мітингу виступили народні депутати УРСР Олександр Гудима та Павло Віцяк.

1 липня в м. Києві розпочала свою роботу перша сесія Української міжпарламентської асамблеї (УМА).

8 липня у м. Турійську Волинської області відбулася установча конференція Турійської районної організації Народного Руху. Обрано Координаційну раду організації.

11 липня у м. Нововолинську відбувся масовий попереджувальний мітинг, який схвалив резолюцію солідарності з донецькими шахтарями-страйкарями.

12 липня II сесія Луцької міської ради прийняла рішення (№2/6 від 12 липня 1990 р.) про підтримку політичних вимог шахтарів і використання надалі національної символіки в м. Луцьку.

15 липня в м. Луцьку на Театральній площі відбувся урочистий мітинг з нагоди посвячення українського національного синьо-жовтого прапора. Того ж дня посвячений прапор було піднято над приміщенням Луцької міської ради.

16 липня Верховна Рада УРСР прийняла Декларацію про державний суверенітет України.

24 липня біля будівлі Київської міської ради було піднято національний синьо-жовтий прапор. Полотнище цього прапору було пошито і передано в м. Київ Луцькою міською організацією НРУ.

5 серпня в м. Запоріжжі розпочалася масова акція святкування 500-річчя запорозького козацтва. Цю всеукраїнську акцію організував Народний Рух України. В акції взяли участь сотні тисяч свідомих українців.

19 серпня в м. Ковелі відбулося масове Свято козацької слави. Голова оргкомітету – Володимир Лотоцький.

26 серпня в с. Садів Луцького району Волинської області відбувся жалобний мітинг пам'яті загиблих односельчан-повстанців УПА.

30 серпня вийшов перший номер газети "Народної трибуни" – органу Луцької міської ради. Редактором цієї газети став Іван Корсак.

2 вересня розпочато пікетування приміщення Волинського обкому КПУ з вимогами передати його Луцькій міській раді.

8 вересня у м. Запоріжжі розпочав свою роботу установчий з'їзд організації Солдатських матерів України.

9 вересня у с. Новий Загорів Локачинського району Волинської області біля зруйнованого монастиря відбувся масовий мітинг-реквієм вшанування пам'яті загиблих українських повстанців УПА.

13 вересня у м. Луцьку на Театральній площі відбувся масовий мітинг проти підписання Союзного договору. Проводився збір підписів.

13 вересня у смт. Луків Турійського району Волинської області відбувся мітинг під гаслом "Державний суверенітет – в дію". Організував мітинг Луківський осередок НРУ.

15 вересня відбувся масовий мітинг біля приміщення обкому КПУ з нагоди 51-ої річниці возз'єднання Західної України з Радянською Україною. В мітингу взяли участь комуністи та націонал-демократи. Протистояння переросло у сутичку, в результаті якої народний депутат Волинської обласної ради Олександр Свирида отримав травму від руки міліціонера. Мітинг продовжувався ще впродовж трьох днів.

22 вересня в м. Теребовлі Тернопільської області відбулася установча конференція Тернопільської обласної організації Демократичної партії України, що стало початком утворення ДемПУ.

23 вересня в луцькому Римо-католицькому костелі св. Петра і Павла відновилися Богослужіння.

26 вересня відбулися установчі збори Волинського братства колишніх вояків УПА. Ця подія сталася в місцях, де 14 жовтня 1942 р. було засновано Українську повстанську армію (с. Ревушки, Вовчок, Мачулки).

28 вересня у м. Києві розпочав свою роботу установчий з'їзд Партії зелених України. Головою партії обрано Юрія Щербака.

30 вересня у м. Києві центральними вулицями столиці пройшли масові маніфестації за участю представників з усіх регіонів України проти підписання нового Союзного договору.

2 жовтня на майдані Незалежності в м. Києві розпочалася безстрокова акція голодування студентів з різних регіонів України. Акцію організували Студентське братство та Українська студентська спілка.

4 жовтня на загальних зборах викладачів та студентів історичного факультету Луцького педагогічного інституту (тепер – Волинський державний університет ім. Лесі Українки – *Прим. ред.*) була прийнята резолюція у підтримку вимог голодуючих студентів на майдані Незалежності в м. Києві.

7 жовтня над приміщенням Нововолинської міської ради, за рішенням сесії міської ради, був піднятий національний синьо-жовтий прапор. З цієї нагоди в місті відбувся масовий мітинг.

13 жовтня в м. Луцьку відбулися установчі збори Волинської обласної організації Демократичної партії України. Головою новоствореної організації обрано Михайла Тиского.

14 жовтня у м. Луцьку на Театральній площі відбувся мітинг з нагоди 48-ої річниці створення УПА. На мітингу була прийнята резолюція у підтримку голодуючих студентів в м. Києві.

15 жовтня студенти зайняли приміщення головного корпусу Київського університету ім. Тараса Шевченка та розпочали "окупаційний страйк".

16 жовтня студенти Луцького філіалу Львівського політехнічного інституту провели мітинг на підтримку вимог голодуючих студентів у м. Києві.

17 жовтня в м. Луцьку відбувся студентський страйк на підтримку голодуючих студентів у м. Києві. Того ж дня біля приміщення обкому Компартії України були розбиті намети. 15 студентів обох вищих закладів освіти м. Луцька розпочали голодування.

17 жовтня Верховна Рада УРСР прийняла Постанову, за якою брала на себе зобов'язання виконати вимоги голодуючих студентів. Цього ж дня голодування студентів у м. Києві закінчилося.

18 жовтня над приміщенням головного корпусу Луцького педагогічного інституту (тепер - Волинський державний університет ім. Лесі Українки) піднято національний синьо-жовтий прапор.

25 жовтня в палаці культури "Україна" розпочав свою роботу II з'їзд Народного Руху України.

1 листопада в актовому залі Луцького педагогічного інституту відбулися установчі збори Волинського студентського братства. Головою братства обрано Сергія Годлевського.

7 листопада у м. Луцьку на Театральній площі та біля Волинського обкому Компартії України відбулися два альтернативні мітинги. На Театральній площі міста національно-демократичні сили провели мітинг-реквієм за жертвами комуністичного геноциду. На площі біля обкому Компартії України відбувся святковий мітинг, присвячений 73-ій річниці Жовтневої революції.

7 листопада в м. Києві на Хрещатику був заарештований народний депутат України Степан Хмара.

9 листопада до м. Луцька прибув святійший Патріарх Київський і всієї України Мстислав.

18 листопада в м. Луцьку в приміщенні обласного театру ляльок відбулася установча конференція Волинського громадсько-культурного товариства "Холмщина". Обрано керівні органи організації.

18 листопада в м. Києві відбувся всеукраїнський мітинг на захист народного депутата України Степана Хмари.

19 листопада Голова Верховної Ради РРСФР Борис Єльцин прибув у м. Київ з офіційним візитом. Того ж дня було підписано "Договір між Українською Радянською Соціалістичною Республікою та Російською Радянською Соціалістичною Республікою". Договір підписали Борис Єльцин та Леонід Кравчук.

21 листопада на сесії Волинської обласної ради було оголошено про створення Демократичного блоку. Головою цього депутатського блоку обрано Євгена Шимоновича, заступником - Геннадія Кожевникова.

30 листопада в приміщенні Луцького училища культури відбулася звітно-виборча конференція Волинської крайової організації НРУ. Обрана Волинська крайова рада Руху у складі п'яти співголів (Олександр Харченко, Геннадій Кожевников, Степан Гаврилук, Михайло Тиский, Олег Мазепа).

1 грудня в м. Києві відбувся установчий з'їзд Партії демократичного відродження України (ПДВУ). Головою партії обрано Володимира Філенка.

9 грудня Волинська обласна організація УРП провела у м. Луцьку на Театральній площі мітинг з приводу 42-ої річниці прийняття Загальної Декларації прав людини.

13 грудня на засіданні співголів Волинської крайової організації НРУ був обраний головою Координаційної ради Волинської крайової організації НРУ Олександр Харченко.

15 грудня в м. Києві розпочав свою роботу установчий з'їзд Демократичної партії України. Головою партії став Юрій Бадзьо.

23 грудня в м. Ковелі в парку біля міського Будинку культури був встановлений Хрест пам'яті жертвам більшовицького терору.

25 грудня вийшов у світ перший номер газети Нововолинської міської організації Народного Руху України "Відродження". Газету підготувала до друку редакційна комісія у складі Миколи Якимчука та Зосима Колбуна.

1991 р.

1 січня вийшов у світ перший номер газети Нововолинської міської ради "Народна Рада". Головним редактором газети став активіст Народного Руху Володимир Чайковський.

12 січня радянські війська здійснили агресію проти суверенної республіки Литва. Під час танкової атаки на Вільнюський телецентр було вбито та поранено багато мирних мешканців столиці.

13 січня у м. Луцьку на Замковій площі відбувся масовий мітинг солідарності з литовським народом у його боротьбі за незалежність. Проводився збір підписів на підтримку незалежності Литви.

20 січня радянські війська здійснили агресію проти Латвійської республіки.

21 січня в м. Луцьку в приміщенні обласного музично-драматичного театру ім. Тараса Шевченка відбулося святкове зібрання з нагоди 72-ої річниці Акту Злуки ЗУНР та УНР. На зібранні були присутні заступник голови Луцького міськвиконкому Олег Максимович та заступник голови облвиконкому Іван Фурів.

22 січня група народних депутатів Волинської обласної, Ковельської, Луцької та Нововолинської міських рад прийняли звернення “Демократія в небезпеці”, в якому засуджувалося використання підрозділів Радянської армії для вирішення політичних питань у Литві та Латвії.

15 лютого депутати Демократичного блоку Волинської обласної ради прийняли звернення до волинян з приводу референдуму 17 березня щодо майбутнього Союзу РСР.

16 лютого у м. Львові розпочала свою роботу Галицька асамблея – спільна сесія Львівської, Івано-Франківської та Тернопільської областей. У роботі сесії взяла участь делегація депутатів від Демблоку Волинської обласної ради, очолювана головою обласної ради Володимиром Блаженчуком.

24 лютого у м. Луцьку відбулося урочисте святкування 120-ої річниці від дня народження Лесі Українки. На святкуванні були присутні гості з усієї України та зарубіжні гості. Від сусідньої Львівщини прибула делегація, очолювана головою Львівської обласної ради В'ячеславом Чорноволом.

26 лютого у м. Луцьку розпочала свою роботу республіканська наукова конференція з питань “ОУН – УПА в історії і сучасній політичній боротьбі”.

10 березня в м. Луцьку на Театральній площі національно-демократичні сили, за ініціативою Волинської обласної організації УРП, провели мітинг з питань референдуму 17 березня. Промовці закликали голосувати проти збереження Союзу РСР.

10 березня в м. Горохові Волинської області відбувся багатолюдний мітинг. Виступаючи на мітингу, народні депутати України Андрій Бондарчук, Федір Свідерський та Євген Шимонович закликали голосувати проти збереження Союзу РСР.

10 березня в м. Ковелі Волинської області відбувся багатолюдний мітинг з приводу референдуму. Мітинг був організований національно-демократичними силами Ковельщини.

12 березня у м. Нововолинську Волинської області розпочався страйк шахтарів, які висували економічні та політичні вимоги до уряду СРСР та УРСР.

17 березня в Україні відбувся референдум щодо майбутнього СРСР та опитування населення України щодо підтримки Декларації про державний суверенітет України.

18 квітня група депутатів від Демблоку Волинської обласної ради прийняла звернення “Допоможемо шахтарям”, у якому підтримувала вимоги львівських шахтарів.

18 квітня Верховна Рада України ухвалила “Взаємопогоджений протокол парламентської комісії Верховної Ради УРСР, уряду республіки та представників страйкуючих колективів шахтарів”.

21 квітня в м. Луцьку на Театральній площі відбувся багатотисячний мітинг на підтримку вимог шахтарів Нововолинська.

25 квітня керівники дев’яти союзних республік підписали із Президентом СРСР Михайлом Горбачовим спільну заяву щодо нового Союзного договору та нової Конституції.

26 квітня в м. Луцьку на Театральній площі відбувся мітинг-реквієм за жертвами Чорнобильської катастрофи.

1 травня в м. Луцьку відбулися два альтернативні мітинги. Біля пам’ятника Леніну прихильники комуністичної ідеї провели скромний мітинг з нагоди Дня міжнародної солідарності трудящих. На Театральній площі біля пам’ятника Лесі Українці націонал-демократи організували мітинг під гаслом “За вільну Україну, без комуністичної системи”.

18 травня в м. Берестечку Волинської області відбувся масовий мітинг з приводу розстрілу бійців Української галицької армії підрозділами Польської армії у 1921 р.

2 червня у смт. Старій Вишві Волинської області створено перший осередок Народного Руху. З цього приводу відбувся мітинг.

16 червня в с. Пляшева під Берестечком відбувся масовий мітинг-реквієм за загиблими воїнами запорозького козацького війська у битві під Берестечком 340 років тому.

23 червня у м. Києві відбувся установчий з’їзд Всеукраїнського об’єднання страйкових комітетів (ВОСК).

23 червня у м. Луцьку, Ковелі та Володимир-Волинському відбулися мітинги-реквієми пам’яті розстріляних волинян органами НКВД у 1941 р.

5 липня Верховна Рада УРСР прийняла Закон щодо заснування посту Президента України.

6 липня газета “Известия” опублікувала відкритий лист Міністра закордонних справ Едуарда Шеварднадзе до ЦК КПРС, у якому він оголошував про свій вихід з лав КПРС.

20 липня президент Росії Борис Єльцин підписав Указ “Про припинення діяльності політичних партій у державних установах та організаціях”.

28 липня в м. Києві розпочав роботу установчий з’їзд Спілки офіцерів України.

5 серпня Президент СРСР Михайло Горбачов оприлюднив узгоджений текст нового Союзного договору.

16 серпня головний ідеолог перебудови, член Політбюро ЦК КПРС Олександр Яковлев подав заяву про вихід з лав КПРС.

19 серпня в м. Москві відбувся державний переворот. Владу в країні захопили лідери "ГКЧП".

19 серпня у м. Луцьку на Театральній площі відбувся мітинг протесту проти організаторів державного перевороту.

24 серпня Верховна Рада УРСР на надзвичайній сесії прийняла Акт про незалежність України.

26 серпня Президія Верховної Ради України прийняла Указ "Про припинення діяльності Компартії України".

1 грудня відбувся всеукраїнський референдум та президентські вибори в Україні. Більш як 90 відсотків українців підтвердили Акт про незалежність України. Президентом України обрано Леоніда Кравчука.

9 грудня у Біловезькій Пущі глави держав Росії, України та Білорусії підписали "Угоду про створення співдружності незалежних держав". Цієї угодою було засвідчено перед усім світом розпад Російської імперії*.

*Основними джерелами для укладення "Хронології політичних подій 1989 – 1991 рр." стали матеріали газет "Літературна Україна" (м. Київ), "Радянська Україна" (м. Київ), "Правда України" (м. Київ), "Народна газета" (м. Київ), "За вільну Україну" (м. Львів), "Поступ" (м. Львів), "Радянська Волинь" (м. Луцьк), "Молодий лєнінець" (м. Луцьк), "Волинський вісник" (м. Луцьк), "Народна трибуна" (м. Луцьк), "Народна справа" (м. Луцьк), "Вільна думка" (м. Луцьк), "Сокіл" (м. Луцьк), "Рада" (м. Рівне), "Вітер надії" (м. Горохів), "Доля" (м. Ковель), "Криця" (м. Ковель), а також публікації, присвячені Народному Руху України, опубліковані в літописі "Вісник Руху" (м. Київ), збірнику "Віче" (м. Львів), і протоколи зборів, установчих конференцій з архіву автора.

Додатки

Додаток № 1

Заява ініціативної групи з проведення першого в м. Луцьку мітингу до міської Ради народних депутатів

Міській Раді народних депутатів м. Луцька
Ініціативної групи з проведення мітингу

Заява

Згідно з Постановою ЦК КПРС “Про увіковічнення пам’яті жертв репресій періоду 30 – 40-х і початку 50-х рр.” просимо дозволити провести мітинг-реквієм громадськості м. Луцька на Замковій площі 23 липня 1989 р. з 15 до 18 год. Приблизна кількість учасників – 5 тис. чоловік.

Просимо забезпечити озвучення, а також правопорядок на мітингу.

Від імені ініціативної групи Гудима О.В., Тиский М.Г., Войцехівський В.В., Морозов М.І.*

**Міська рада відмовила у проведенні мітингу, мотивуючи відмову, зіслалася на невизначеність даного питання.*

Додаток № 2

Заява Координаційної ради ВРО НРУ з приводу розповсюдження неправдивої інформації про установчу конференцію Народного Руху на Волині

Першому секретареві Волинського обласного комітету КПУ товаришу Л. І. Павленку
Головному редактору газети “Радянська Волинь”
товаришу П. Г. Шафеті

Заява

20 серпня 1989 р. на нараді в облвиконкомі Рад народних депутатів щодо питання ліквідації наслідків стихійного лиха на Волині тов. Малишем і тов. Полівановим була дана інформація для присутніх про установчу конференцію Волинської обласної організації Народного Руху України за перебуваю.

Тов. Поліванов заявив, що Волинську обласну організацію НРУ очолює колишній злочинець, який відбував строк покарання 15 років, а також що конференція проголошувала націоналістичні гасла про самостійну Україну.

Ми уповноважені повідомити, що ця "інформація" є навмисно вигаданою. На 20 серпня голову Координаційної ради Волинської обласної організації НРУ не було обрано. Що ж до гасел, які звучали на конференції, то їх можна перевірити за записами, зробленими журналістами.

Ми вважаємо, що вчинок названих осіб не сприяє піднесенню авторитету партії, є негідним для партійних керівників, і просимо керівництво Волинського обкому КПУ притягти їх до відповідальності.

Газету "Радянська Волинь" просимо опублікувати нашу заяву.

Прийнято на першому засіданні Координаційної ради Волинської обласної організації Народного Руху України за перебудову 22.08.1989 р.

Додаток № 3

Заява членів Координаційної ради ВРО НРУ з приводу порушення громадянських прав владними структурами м. Ковеля

Голові Комісії з прав людини Верховної Ради
СРСР Копія прокурору Української РСР

Копія Прокурору Волинської області

Заява

30 грудня 1989 р. проти активістів Народного Руху на залізничній станції м. Ковель і в самому місті, поблизу пам'ятника Леніну, було вчинено організовану провокацію.

Поїзд зупинився, не доїхавши до вокзалу, пасажирів, що вийшли, зустріла брудна, люта лайка, погрози і насильницькі дії. Висмикувалися власні речі громадян, безжалісно трошилися, було порвано одяг, злодійськи витягнений з кишені магніфон марки "Соні" вартістю 500 крб. Був розтрощений об асфальт і розтоптаний ногами. Олександрю Юрченку викрутили руки і, приставивши ніж під горло, викрали 523 крб. При тому були присутні 2 міліціонери, котрі не втручалися.

Вихід у місто був заблокований. У супроводі розлюченого натовпу добре одягнених людей, їх нецензурної лайки, погроз і викриків, але при сприянні т. Зінчука все ж вдалося вийти в місто. Ніяких протиправних дій, рівно ж як і таких, що порушували б громадянський порядок, з боку представників Народного Руху не було. Наблизившись до пам'ятника Леніну, рухівці були атаковані другою агресивною організованою групою, яка озвіріло накинулася на мирних громадян і гостей міста, несамовито продовжуючи виривати з рук і нищити речі. Так, було викрадено і розтоптано мегафон М-12, вартістю 113 крб., у присутності кордону міліції і голови Ковельського міськвиконкому, т. Поліщука, що диригував оргією.

Боляче було бачити задіяних у цій акції глухонімих людей, котрі, напевно, до кінця так і не розуміли, що вони чинять...

При тому було зроблено все, щоб розпалити міжнаціональну ворожнечу і розбрат. Нападники викрикували: "Чего вы пришли на нашу землю?!", "Мало мы вашей крови пустили тут, на Украине, больше надо было!!!", "Убирайтесь вон!!!", "Все-рівно тобі, Гудимо, голову відрубасмо!" або "Ты еще живой?!", "Убирайтесь в свою Польшу! Поляк проклятый, до поляка Башинского". Більшість цих викриків і погроз чомусь звучали російською мовою. Очевидно, корінне населення міста в цьому шабаші участі не брало.

Серед учасників дебошу було розпізнано: Ніколайчука А.В. - голову окружної виборчої комісії № 10 м. Луцька.

У присутності міліції відкрито зневажалися громадянські права, паплюжилося майно і людська гідність. Публічному приниженню були піддані старші люди, ветерани війни та праці, жінки і діти – обплювані, виштовхвані грубими стусанами, викручуванням рук, безцеремонним обмацуванням, поваленням на землю. Довкола звучали попередження: не залишати слідів насильства.

Неоднозначна роль т. Парасунька, з котрим була попередня домовленість про співпрацю радянських органів з Рухом щодо проведення передвиборних зустрічей з трудівниками міста, області.

Вважаємо особливо ганебним, що всі ті безчинства організовано в день 67-ої річниці об'єднання народів-братів в єдину радянську сім'ю і напередодні виборів.

Є.М.Шимонович, О.В.Гудима, Р.А.Тимощук, Г.Г.Кожевников, М.Г.Тиский, О.Ф.Юрченко

Додаток № 4

Заява Демократичної партії України (ДемПУ) з приводу проекту Союзного договору та результатів референдуму 17 березня 1991 р.

Референдум 17 березня 1991 р. готувався поспіхом, можливо, й навмисне, через що не було з'ясовано й доведено до свідомості всіх громадян Республіки принципової різниці між поняттями "федерація" у союзному бюлетені й "союз суверенних держав" у республіканському бюлетені. Тому приблизно половина учасників референдуму в Україні проголосувала водночас за обидві пропозиції, хоч вони взаємно заперечують одна одну.

Демократичні сили, незважаючи на проголошену рівноправність усіх політичних течій, фактично не мали навіть частки тих можливостей пропагандистсько-роз'яснювальної роботи, що їх мала КПУ, керівництво якої обстоювало збереження СРСР як унітарної держави (федерації).

Питання в союзному і республіканському бюлетенях були сформульовані не досить чітко, щоб на підставі наслідків референдуму можна було робити цілком беззаперечні висновки. Той, хто залишив "так" у союзному бюлетені,

міг бути й противником унітарної союзної держави, але схвально ставитися до ідеї “рівноправних суверенних республік”. Так само той, хто голосував проти республіканського питання, міг повністю підтримувати Декларацію про державний суверенітет України, але не сприймати ідеї “Союзу”, вбачаючи в ній – і не безпідставно – хитро розставлену пастку.

На референдум не було винесено найлогічніше і найважливіше питання – про повну державну незалежність України, байдуже входила чи не входила б вона до якогось союзу.

Слід також мати на увазі, що серед усіх “так” на союзне питання велику частку становлять голоси тих, хто тимчасово перебуває на терені України. Долю ж України повинні вирішувати тільки її громадяни.

І все-таки результати референдуму дають підставу стверджувати, що народ України в своїй переважній більшості (80, 17% - без урахування підсумків обласного опитування в Івано-Франківській, Львівській і Тернопільській областях) висловився за побудову незалежної, української держави, за надання конституційного статусу Декларації про державний суверенітет України.

Отже, опублікований напередодні референдуму для дезінформації народу новий варіант проекту договору – про “Союз суверенних республік” – не відповідає волі переважної більшості народу України, позаяк у його основу покладено концепцію унітарної союзної держави з єдиним всевладним Центром, а не союзу незалежних держав, які не мають над собою суверенної влади. Договір про якийсь союз чи співдружність не повинен суперечити Декларації про державний суверенітет України, не повинен ніяким чином обмежувати суверенні права України як держави. І взагалі розмову про договір можуть вести тільки вільні й незалежні держави.

Референдум показав також, що демократичні сили України ще недостатньо згуртовані й мобільні, щоб швидко й адекватно реагувати на несподівані політичні повороти. Побудова незалежної демократичної української держави можлива лише при єдності всіх демократичних сил України і при порозумінні з демократичними силами інших країн.

Прийнято на розширеному засіданні Малої ради Демократичної партії України.

м. Київ, 13.04.1991 р.

Додаток № 5

Звернення до волинян Координаційної ради ВРО НРУ з приводу поширення неправдивої інформації органами влади щодо діяльності Народного Руху на Волині

Волиняни, земляки!

Нас намагаються штовхнути в болото національної ворожнечі. Поширюються чутки про підготовку погромів, з'являються провокаційні написи та листівки.

Народний Рух України за перебудову (НРУ) рішуче виступає проти будь-яких форм національної нерівності, проти шовінізму та націоналізму, ми за те, щоб усі народи України об'єдналися для мирної боротьби з тими силами, що намагаються зупинити перебудову суспільства. З тими, хто неправдою, фальсифікаціями і провокаціями намагається розділити нас і володарювати.

Не вірте брехливим чуткам!

Не піддавайтеся провокаціям!

Ми сильні, доки ми разом!

Секція міжнаціональних відносин Волинської обласної організації НРУ за перебудову

Прийнято на першому засіданні Координаційної ради Волинської обласної організації Народного Руху України за перебудову 22.08.1989 р.

Додаток № 6

Звернення Координаційної ради ВРО НРУ до Луцької міської ради народних депутатів

Луцькій міській раді народних депутатів
Волинської обласної ради Народного Руху України
за перебудову

Звернення

1. Звертаємося з проханням зареєструвати Волинську обласну організацію НРУ за перебудову як юридичну особу і відкрити рахунок у Житлсоцбанку м. Луцька.

2. Просимо виділити приміщення для роботи Волинської організації НРУ за перебудову (кожного вівторка, з 18 год. до 21 год.).

3. Просимо надавати одну сторінку газети "Радянська Волинь", один раз у тиждень (наприклад, у п'ятницю) для висвітлення питань, що стосуються Руху.

4. Надати можливість членам Координаційної ради без перешкод виступати перед трудовими колективами, студентською та учнівською молоддю.

5. Звертаємося з проханням опублікувати на сторінках обласної преси резолюцію установчої конференції Волинської обласної організації НРУ за перебудову.

6. Недопустиме використання історичних пам'яток Луцька не за призначенням. Наполягаємо на звільненні приміщень Братства і Хрестовоздвиженської церкви і переданні їх у відання історико-археологічного заповідника.

Розміщення відеотеки з розважальними програмами в приміщенні церкви є цинічним глумлінням над почуттями віруючих.

7. Вимагаємо розглянути на виконкомі Луцької міської ради народних депутатів питання про перейменування назв вулиць:

Ворошилова – на Петра Сагайдачного, Павлика Мороза – на Івана Підкови, повернути історичні назви вулиць старого міста.

8. Оскільки діти – наше майбутнє – ще погано забезпечені лікувальними установами, вимагаємо перепрофілювати новозбудовану лікарню для “номенклатурних” товаришів у с. Першотравневе (Боголюби) в дитячий лікувальний заклад.

Прийнято на першому засіданні Координаційної ради Волинської обласної організації НПУ за перебудову 22.08.1989 р.

Додаток № 7

Звернення Великої ради Руху до народу України у зв'язку з дезінформацією населення про діяльність Руху офіційною пресою

З початку виникнення ідеї про створення Народного Руху України за перебудову консервативна частина партійного апарату через засоби масової інформації веде шалену кампанію, спрямовану на його паплюження і дискредитацію, створення образу ворога, особливого розмаху вона набула після установчого з'їзду Руху, коли стало очевидним, що Рух підтримують широкі верстви суспільства, представники різних національностей, що він став великою силою, а спроби підірвати його із середини успіху не мають.

Крім “Літературної України”, львівської “Ленінської молоді” та деяких багатотиражок, інші газети не друкували матеріалів установчого з'їзду Руху. Вони обмежуються лише коментарями про Рух та перебіг з'їзду. Деякі з них, головним чином молодіжні, дали позитивну або більш-менш об'єктивну оцінку Руху. Переважна більшість інших республіканських, обласних та районних газет, які є органами партійних комітетів, зокрема “Правда”, подають інформацію про діяльність Руху в спотвореному вигляді. Він зображається як організація націоналістична, антикомуністична, антирадянська та екстремістська. Через те, що ці поняття не мають чіткого визначення, послуговуються методами і трактуваннями, прийнятими на озброєння Сталінім, його поплічниками та послідовниками. Представляючи Рух як організацію інтелектуалів, робиться спроба протиставити робітників та селян інтелігенції, Західну Україну – Східній. У шаленій люті й ненависті до Руху, страху перед ним консервативна частина партапарату дійшла до того, що без усяких підстав звинувачує Рух у терорі та залякуванні людей, очевидно видаючи власні дії за дії Руху. Широко використовується брехня, наклепи, підміна понять, недомовки, дискредитація активних його членів. Деякі газети закликають до безпосередньої розправи над ним.

На Україні немає об'єктивних причин для міжнаціонального розбрату і виникнення інтерфронтів. Але це не влаштовує партапарат. У ненависті до єдності та дружби між народами, яка панує в Русі, він гіпертрофує

національне питання, постійно і наполегливо звинувачує Рух у розпалюванні неіснуючої міжнаціональної ворожнечі, фактично провокуючи її, підштовхує і заохочує до міжнаціональних сутичок нестійкі елементи.

Вороже ставлення консервативної частини партапарату до Руху, посилення репресій проти нього продовжує стан перманентної громадянської війни, в якому суспільство знаходиться вже 70 років, гальмує перебудову, не сприяє підйому економіки і покращенню екологічної обстановки, але може привести до хаосу, духовного зубожіння і соціальної напруженості з такими наслідками, що їх не подолає ні партапарат, ні Рух.

У зв'язку з вищевикладеним Велика рада Руху засуджує вороже ставлення консервативної частини партапарату до Руху та наклепницьку кампанію в пресі проти нього.

З метою здійснення умов для справжнього, а не декларативного плюралізму думок, правдивого висвітлення процесів, що відбуваються у суспільстві, домагається створення незалежної від влади преси.

Закликає народи України не вірити чуткам про міжнаціональну ворожнечу, яка нібито пропагується Рухом і яку поширює офіційна преса з провокаційною метою посіяти розбрат між народами.

Виражає протест проти спроб партапарату, які прозвучали в Постанові жовтневого пленуму ЦК КПУ, перекласти його вину за економічні провали на транспортників та шахтарів Донбасу, що брали участь у страйках.

Закликає партапарат припинити репресії проти народу, повернутися обличчям до нього, піти на діалог з ним для створення правової держави з багатокладною економікою, де кожна нація могла б вільно розвиватися, а кожна людина почувала б себе господарем.

Прийнято сесією Великої ради Руху 21.10.1989 р.

Додаток № 8

Звернення до волинян з приводу початку виборчої кампанії в Україні

Шановні волиняни!

Починається виборча кампанія, за п'ятдесят років радянської влади на Західній Україні ми вперше маємо можливість висунути і обрати справді гідних народних депутатів у перший український парламент та місцеві Ради.

Не прогавте свій шанс, якщо хочете побудувати суверенну правову Українську державу в союзі рівноправних республік.

Життя народу, життя кожного з нас залежить від того, яку політичну та економічну суверенність ми здобудемо шляхом парламентської боротьби. А все залежить від того, яких депутатів ми з вами оберемо до цього парламенту.

Додатки

Тож, висувайте і обирайте кандидатами в народні депутати справді порядних, справедливих, сумлінних людей з громадянською зрілістю, котрі могли б відстоювати наші політичні, економічні, соціальні, культурні та релігійні інтереси.

Пам'ятайте! Народний депутат повинен бути з народу, з народом і для народу!

Не вірте тим, хто протягом п'ятдесяти років обманював Вас, обіцяв рай на землі, а привів до екологічної та економічної катастроф.

Шановні виборці! Гуртуйтеся навколо прогресивних неформальних організацій та голосуйте за їхніх кандидатів.

Вивчайте Закон "Про вибори" в УРСР, щоб не допустити антизаконних дій при висуненні кандидатів та голосуванні за них на виборах.

Про всі порушення Закону на виборчих дільницях повідомляйте за телефоном 3-19-20.

Народний Рух України

Прийнято на засіданні Координаційної ради ВРО НРУ 20.12.1989 р.

Додаток № 9

Звернення до учасників "круглого столу" представників партійних, державних радянських органів влади на Волині та членів Народного Руху на Волині

До трудівників міста Луцька та області

Дорогі волиняни! Ми, учасники "круглого столу", представники радянських, державних, партійних, громадських, громадсько-політичних і творчих організацій, приймаємо спільну заяву.

У ці напружені і вирішальні для долі нашого народу дні, коли як ніколи гостро стоїть питання: продовжити перебудовчі процеси чи повернутися знову до застою і стагнації, коли розбурхана демократичними перемінами енергія людей творить не тільки добро, а й таїть у собі неспокій, напругу, до краю збуджує емоції, ми прийшли до спільної згоди про нормалізацію громадсько-політичної ситуації в місті Луцьку та області й вирішили, що всі спірні питання, невирішені проблеми будемо розв'язувати на основі широкого діалогу, співпраці, демократичного оновлення, консолідації, дисципліни, поміркованих вчинків, толерантності, взаємоповаги поглядів і думок.

У зв'язку з цим пропонуємо всім представленим тут організаціям обговорити громадсько-політичну ситуацію, що склалася в області, у своїх керівних виборних органах і здійснити радикальні заходи щодо оздоровлення становища.

Згідні щодо потреби створення ради, до якої увійдуть представники всіх присутніх тут організацій, для координації дій, аби зняти громадсько-політичне напруження.

Всіляко сприяти участі громадськості у спостереженні за виборами згідно з вимогами виборчого законодавства.

Погодитися, що такі зустрічі повинні стати системою, а не винятком.

Ми звертаємося до здорового глузду кожного волинянина із закликом скрізь і всюди дотримуватися спокою, оберігати закон, принципи демократії, давати рішучу відсіч усім, хто підштовхує до хаосу, провокує конфлікти, розпалює міжнаціональну ворожнечу, вдається до погроз.

Ми сподіваємося, що партійні, радянські, громадські та самодіяльні організації й об'єднання спільною громадою стануть на захист життя, честі й гідності кожного жителя нашого краю.

Наше тверде "ні" – ворожнечі і конфронтації. Наше щире "так" – злагоді й миру у спільному домі.

Вів "круглий стіл" перший заступник голови облвиконкому Іван Іванович Карпомиз.

Учасники "круглого столу": другий секретар обкому партії, депутат обласної Ради народних депутатів Блаженчук Володимир Іванович (підпис); перший заступник прокурора області, член обласної комісії сприяння реабілітованим Думало Павло Григорович (підпис); голова Луцького міськвиконкому Кривицький Антон Федорович (підпис); перший заступник голови облвиконкому Малиш Андрій Онуфрійович (підпис); перший секретар Волинського обкому комсомолу Романюк Микола Ярославович (підпис); секретар облпрофради, голова обласної виборчої комісії Сивенко Юрій Дмитрович (підпис); викладач Луцького педагогічного училища ім. Ярослава Галана, член обласної Координаційної ради обласної організації Руху Гудима Олександр Васильович (підпис); бригадир ремонту холодильних установок плодоовочевої бази, член ради Руху, голова Луцького осередку УГС Кожевников Геннадій Геннадійович (підпис); старший викладач Луцького педагогічного інституту, член Луцького Товариства Лева Пенько Віктор Львович (підпис); член Спілки письменників України, член ради Руху Панасюк Микола Володимирович (підпис); учень СПТУ-9, член Координаційної ради Спілки незалежної української молоді Тимощук Руслан (підпис); голова Координаційної ради Волинської обласної організації НРУ Тиский Михайло Григорович (підпис); голова ради трудового колективу заводу синтетичних шкір Туржанський Георгій Борисович (підпис); голова обласної організації Спілки журналістів України, редактор обласної газети "Радянська Волинь" Шафета Полікарп Гервасійович (підпис); робітник, член Координаційної ради товариства "Зелений світ" Юрченко Олександр Федорович (висловив свою незгоду з положеннями звернення), священик Луцького кафедрального собору Антонюк Георгій Ярославович.

Луцьк, 23.02.1990 р.

Додаток № 10

Звернення Координаційної ради Народного Руху України м. Нововолинська до волинян з приводу агресії радянських військ у Литовській республіці

Шановні земляки!

Нас приголомшила звістка про криваві події у братній Литві. Не тільки народам усіх республік імперського Союзу, а й усьому світові імперський центр показав, як він розуміє демократичні перетворення, як розуміє і дотримується Конституції СРСР про право націй на самовизначення, аж до відокремлення.

Військова інтервенція у суверенній Прибалтійській державі, що спричинилася до невинуватих людських жертв увійде в історію світу поряд з подіями в Угорщині 1956 р., в Чехословаччині 1968 р., в Афганістані 1979 р., в Алма-Аті, Тбілісі, Баку та інших гарячих точках.

Новий кривавий акт імперського розвою, здійснений за давно розробленим сценарієм: "Вы нам только шепните – мы на помощь придем...", у період, коли світова думка зосереджена на агресії Іраку в Кувейті, показав усьому цивілізованому світові лицемірство і підступність правлячої верхівки КПРС на чолі з лауреатом Нобелівської премії миру М. Горбачовим. На словах Кремлівський центр засуджував раніше Британську, Португальську та інші імперії, як і агресію Іраку в Кувейті. Але залишившись останньою агонізуючою імперією світу, керівництво КПРС показало сьогодні ще раз своє справжнє імперське обличчя, не рахуючись ні з думкою громадськості, ні з правами народів, визначеними міжнародними угодами.

Засуджуючи вчинені тоталітарною системою дії, висловлюємо своє обурення з приводу вчинених розбійницьких акцій і заявляємо про повну солідарність з усіма поневоленими народами прогнилої імперії, в тому числі й народами Прибалтики, які сьогодні стали на шлях боротьби за своє державно-національне визволення.

Звертаємося до всіх свідомих громадян, незалежно від національності, віросповідань і політичних поглядів, яким дорогі ідеали Свободи і Демократії, підтримати законні права і прагнення всіх поневолених народів, у тому числі й народів Прибалтики, до незалежності. В зв'язку з трагічними подіями в Литві Народний Рух України, Координаційна рада м. Нововолинська проводить збір добровільних пожертвувань у фонд допомоги жертвам агресії у приміщенні Координаційної ради Руху.

Ганьба лауреатів міжнародної Нобелівської премії миру Президенту і Генсеку КПРС М. Горбачову та його політичним збанкрутілим маріонеткам! Руки геть від суверенних республік!

Прийнято на засіданні Координаційної ради НРУ м. Нововолинська 16.01.1991 р.

Додаток № 11

Звернення Демократичної партії України (ДемПУ) до українського народу напередодні всесоюзного референдуму

Демократична партія України

За вільну людину, за незалежну демократичну
Україну!

Так хто ж "ріже по живому"?

Нас лякають, що розпад СРСР на незалежні держави – це самоізоляція і "різання по живому".

Громадянська війна, розпалена більшовиками; винищення інтелігенції та національно-політичних кадрів; насильницька колективізація і голод 1932 – 1933 років, які знищили селянина-господаря; виселення до Сибіру понад два мільйони західних українців перед війною і після війни; сьгоднішні міжнаціональні конфлікти, породжені великодержавною політикою і спровоковані центром; погроми в Сумгаїті і Баку; саперні лопатки у Тбілісі; танки проти мирної Литви; нацькування росіян і російськомовного населення на корінні народи республік; підбурювання Східної України проти Західної, православних проти католиків; залякування громадянською війною, щоб роз'єднувати людей і послабити рух до державної незалежності народів – чиї це все "заслуги, хто ж ріже по живому"?

Лише вільні громадяни і вільні народи можуть дійти порозуміння і жити по-добросусідському.

Політичних зв'язків між народами і республіками досі не було – був диктат імперського центру і панування над усіма партійної бюрократії.

Економічні зв'язки були нерівноправні і часто безглузді.

Культурні зв'язки – парадні чиновницькі "Дні культури" замість освоєння культурної спадщини народів.

Що ж ми боїмося розірвати?

У сьогоднішній демократичній Європі поїздки з країни в країну - справа легка і буденна. Незалежні республіки – це аж ніяк не глухі кордони між ними!

А "самоізоляція"?

Якраз досі Україну було щільно ізольовано від світу! Навіть у Європі нас не знали як народ і державу. Лише завдяки активності демократів і проголошенню Декларації про державний суверенітет світова політика звернула увагу на Україну.

Імперія СРСР ізолювала нас від самих себе! – від нашої мови, історії і культури.

Завдяки прийняттю Декларації про державний суверенітет, яку не визнає "горбачовська" Москва, Україна налагоджує всебічні зв'язки з республіками і зарубіжними країнами. Вільна, незалежна країна – це вільний шлях до сусідів, до світу і самих себе!

Співвітчизнику! Сказавши "ні" "збереженню СРСР" на референдумі 17 березня, ти проголосуєш за свободу спілкування між людьми і народами, за вільне переміщення людей, думок і доброго людського досвіду.

*Президія Національної ради Демократичної партії України.
25.02.1991 р.*

Додаток № 12

Звернення лікарів Волині

Ми, лікарі Волині, зібравшись на установчу конференцію Українського лікарського товариства, в переддень річниці проголошення Декларації про державний суверенітет України, засвідчуємо свою причетність до національного відродження українського народу і самостійності Української держави.

Лікуючи хворих людей, не можна не помічати хворе суспільство. Зібравшись разом, ми заявляємо, що лише власна держава, з демократичним устроєм, здатна забезпечити життя, гідне людини, і створити умови для збереження здоров'я людей.

Конаюча комуністична імперія СРСР, як і спроба її реанімації штучним диханням нового Союзного договору, не забезпечать усього того. Бо нав'язуваний центром Союзний договір цинічно ігнорує Декларацію про державний суверенітет України, зневажає наше прагнення до волі і не має нічого спільного з СОЮЗОМ СУВЕРЕННИХ ДЕРЖАВ.

Тільки вільний народ може бути здоровим; тільки у царстві рабів – медицина безсила. Ми звертаємося до всієї медичної громадськості області й закликаємо активно сприяти розбудові власної держави, власної долі. Переконаймо людей про наше право бути господарями на своїй землі! Бо в своєму домі – своя правда. Щоб доробок України не спливав на божевільні імперські експерименти над нами і нашими сусідами, а йшов на добробут і здоров'я всіх нас. Не на ситих московських генералів, а для наших дітей і внуків. Геть московське рабство! Хай живе вільна Україна!

Прийнято одголосно установчою конференцією Українського лікарського товариства Волині 14.07.1991 р.

Додаток № 13

Звернення Демократичної партії України (ДемПУ) з приводу державного перевороту в СРСР 19 серпня 1991 р.

Громадяни України!

У ніч з 18 на 19 серпня 1991 року в СРСР вчинено державний переворот. Владу захопили самозванці, які самочинно оголосили себе Державним комітетом з надзвичайними повноваженнями.

Їхні дії – незаконні, антиконституційні. Їхні обіцянки – брехливі й демагогічні. Їхня мета – встановити поліцейський режим.

Військова диктатура нас не нагодує. Але вона загрожує громадянському миру. Заколотники розтопчуть наш суверенітет, під приводом наведення порядку принесуть народові нові страждання.

Не допустимо повернення сталінських репресій! Не підкоряймося розпорядженням самозваного комітету! Підтримуємо лише законно обрану демократичним шляхом владу! У своїх діях керуємося тільки законами України! Будьмо готові до всеукраїнського страйку, до інших актів громадянської непокори!

Демократична партія України

*м. Київ, 19.08.1991 р.**

**Опубліковано в газеті "Радянська Волинь" за 22.08.1991 р.*

Додаток № 14

Звернення депутатів Демократичного блоку Волинської обласної ради до громадян з приводу державного перевороту в СРСР 19 серпня 1991 р.

Відстоюючи демократичні процеси в країні і її Конституцію, будучи представниками законно обраної влади, заявляємо про свою підтримку законно обраному Президенту СРСР, конституційній владі на Україні.

Приєднуємося до однозначного невизнання світовою співдружністю нового "уряду" самозванців. Вважаємо, що вони скоїли тяжкий злочин проти народів Союзу – замах на державну владу, що, сподіваємося, буде належно оцінено судом. Але наше презирство і осуд путчистів приєднуємо нині до осуду світової громадськості.

Всі уряди світу відвернулися від кремлівських путчистів, а вітання їх Хусейном, Кодафі і Арафатом ставить комітет в один ряд з ними. Цинізм їх вчинків видає тих, хто рівно 23 роки тому направив танки в Прагу, хто посилав наших братів і дітей в Афганістан на смерть.

Ми підтримуємо героїчну боротьбу російського народу і його Президента, що мужньо піднялися на захист конституційної влади; закликаємо Верховну Раду України стояти на позиціях незалежності нашої української держави.

Відбувся державний переворот, про який попереджали найближчі соратники Горбачова – Едуард Шеварднадзе і нещодавно – Олександр Яковлев. Але танками не можна збирати хліб, доїти корів чи послабити петлю злиднів на шиї народу. Облуда обіцянок путчистів про негайне ошчасливлення людей взамін за слухняність усім очевидна, бо нічого, крім концтаборів, вони будувати не вміють.

Пам'ятаймо, що тиранів творить наш страх, а тоді вони заганяють нас у тюрми.

Закликаємо населення до спокою і виваженості в діях, до безумовного виконання постанов законно обраної влади і повного ігнорування розпоряджень самозваного Державного комітету з надзвичайними повноваженнями.

Здивовані, що правляча партія комуністів не визначилася досі щодо заколотників – членів і кандидатів у члени Політбюро.

В зв'язку з блокуванням усіх джерел інформації закликаємо населення черпати її з незалежних радіо "Свобода", "Голос Америки", "Радіо Варшава".

Голова Демократичного блоку обласної Ради Євген Шимонович
19.08.1991 р.. м. Луцьк.*

Опубліковано в газеті "Радянська Волинь" за 22.08.1991 р.

Додаток № 15

Резолюція першого за роки радянської влади на Волині мітингу-реквієму пам'яті жертв сталінізму, що проходив у м. Луцьку на Замковій площі

1. Розцінюємо злочини сталінізму як злочини проти людства, на які не поширюється термін давності.

2. Вимагаємо викриття всіх злочинів сталінізму, здійснених на Волині в період 30 – 50-х рр. (таких як організація масових депортацій населення, знищення в'язнів у тюрмах і на засланні), поіменно реабілітацію невинно репресованих членів КПЗУ, діячів науки, культури, освіти і церкви. Відновлення списку ув'язнених в Луцькій тюрмі на 23 – 24 червня 1941 р. і повідомлення рідних і близьких про їх долю.

3. На місцях поховань жертв масових розстрілів у Луцькій тюрмі 23 – 24 червня 1941 р. поставити пам'ятні знаки.

Перша могила знаходиться під трансформаторною підстанцією на вул. Крупської (близько 1250 чол.).

Друга могила – у правому дальньому куті двору музучилища, під хлівом (близько 1750 чол.).

Третя могила – на території кінотехпрому під столярним цехом (близько 370 чол.).

Четверта могила – на розі музучилища, що на вул. Крупської, під асфальтом (близько 800 чол.).

4. Вимагаємо проведення за вказаними місцями ексгумації в присутності представників громадськості.

5. Назвати поіменно всіх катів, що вчинили зловісний акт у Луцькій тюрмі у червні 1941 р.

6. Вважати злочином проти духовності перебування в стінах зловісного закладу музичного училища.

7. Вийти з рамок сталінізму і неосталінізму, оцінюючи події на Волині періоду 30 – 50-х рр.

8. Наполягаємо на публікації найближчим часом списку членів обласної комісії з питань реабілітації жертв репресій періоду 30 – 50-х рр., з вказанням посад. Ввести до складу комісії представників громадськості.

9. Інформацію про роботу комісії регулярно висвітлювати в пресі.
23.07.1989 р.

Ініціативна група: Гудима О.В., Тиский М.Г., Морозов М.І., Войцехівський В.В.

Додаток № 16

Резолюція установчої конференції Волинської регіональної організації Народного Руху України за перебудову

1. Конференція проголошує створення Волинської регіональної організації Народного Руху України за перебудову, затверджує її програму, Статут та склад обраних керівних органів.

2. Конференція підтримує політику КПРС, спрямовану на демократизацію всіх сфер суспільного життя, перетворення Союзу РСР у правову державу, в якій повністю виключена можливість репресій громадян за політичні, релігійні, національні та інші переконання.

3. Конференція вимагає викриття всіх злочинів сталінізму і неосталінізму на Україні в період 1920 – 1980 рр., розцінює злочини неосталінізму як злочини проти людства, на які не поширюється термін давності, вимагає назвати поіменно всіх тих, хто чинив або був причетний до масових злочинів.

Усі незаконно репресовані протягом 1920 – 1980 рр. повинні бути негайно і беззастережно реабілітовані, збитки, завдані їм та їхнім сім'ям, відшкодовані; всі назви, пов'язані з іменами катів українського народу, перейменувати, видати Книгу пам'яті жертв, спорудити пам'ятники на місцях захоронення в усій Волинській області.

Конференція звертається до партійних і державних органів суду і прокуратури з проханням сприяти у виявленні жертв репресій та місць масових поховань.

4. Конференція наполягає на тому, щоб усі діючі міжнародні документи прав людини, підписані СРСР, як от Загальна Декларація прав людини, Пакти ООН та Прикінцеві акти Гельсінської та Віденської нарад дотримувалися і виконувалися беззастережно, а також були опубліковані в усіх засобах масової інформації.

5. Конференція вимагає повну реалізацію свободи совісті, забезпечення можливості сповідання будь-якої релігії або ніякої, всі культові споруди – церкви, синагоги, молитвенні будинки – вилучені силою і закриті або ті, що не використовуються за призначенням, негайно повернути релігійним громадам.

6. Конференція вимагає негайно звільнити колишню церкву Луцького братства від відеотеки, повернути пляшкоподібний дзвін з Рівненського музею у Зимно туди, де він був усі віки.

7. Конференція вважає, що з позицій нового політичного мислення, із загальнолюдських позицій необхідно переглянути оцінки ряду подій та осіб історії України та нашого краю від давніших часів й до сьогодні, виступає за громадянську та політичну реабілітацію всіх діячів дорадянського періоду, реставрацію та поновлення знищених пам'яток, відновлення історичних назв вулиць, сіл, міст.

Конференція наполягає на розширеному вивченні історії України у всіх навчальних закладах області.

8. Конференція вважає, що економічною основою УРСР має бути республіканський господарський розрахунок, політичний та культурний суверенітет. Усі нормативні та правові акти набирають чинності на території України тільки після всенародного обговорення або після референдуму.

Конференція рішуче і одностайно виступає проти тієї системи стосунків, коли на місцях не вирішується нічого, а все диктується із центру; конференція підтримує ініціативу нового змісту федерацій республік: сильні республіки – сильний Союз.

Конференція за новий Договір між республіками, який би ґрунтувався на взаємовигідних економічних відносинах, за право республіканського вето на рішення всесоюзних відомств та міністерств, за надання такого права області.

9. Конференція вимагає дотримання засад Конституції про рівні права та можливості всіх громадян, вимагає скасувати антиконституційну та антидемократичну тезу щодо номенклатурних працівників й саме поняття “номенклатура”, керівні посади повинні надаватися за професійною компетенцією та на альтернативній виборній основі. Всі пільги, пов'язані зі службовим становищем, відмінити негайно.

Просити прокуратуру області перевірити нормативи забезпечення житлом партійних, радянських та профспілкових керівників.

10. Конференція вимагає переглянути нормативи відрахувань у централізований фонд, забезпечити право республіки, області вільно розпоряджатися своєю продукцією та своїми коштами. Винести на всенародне обговорення проект “Загальних принципів перебудови управління економікою та соціальною сферою в союзних республіках на основі розширення їх суверенних прав, самоуправління та самофінансування”.

11. Конференція вимагає забезпечити реалізацію прав колгоспів, радгоспів на самоуправління та самофінансування, вважає неприпустимими дріб'язкову опіку, нав'язування планів та напрямків діяльності, засуджує порушення гарантій та прав сільськогосподарських підприємств усіх форм й кооперативів зокрема.

Дозволити вільний вихід селян з колгоспів, радгоспів. При одноосібному господарюванні земля повинна надаватися у довічне користування з правом спадковості.

Конференція вважає недоцільним при державному дефіциті коштів подальшу діяльність таких затратних і неефективних форм управління, як агропромислові об'єднання на всіх рівнях. Вивільнити кошти і передати на покращення соціальної сфери села.

Конференція вимагає, щоб без згоди селян не вилучалися землі під промислове чи то житлове будівництво.

12. Конференція вважає, що національне питання має бути розв'язане на основі ленінських принципів прав націй на самовизначення, добровільного об'єднання республік.

13. Конференція вважає, що мова народу – незаперечна умова збереження нації, й висловлюється за надання українській мові статусу державної на території України, забезпечуючи при цьому вільний розвиток мови всіх націй та народностей, які живуть в УРСР.

Конференція вимагає всі професійно-технічні, середньоспеціальні та вищі навчальні заклади та території України та області перевести на викладання українською мовою, негайно скасувати як несправедливі та образливі для решти вчителів надбавки до зарплати вчителям російської мови та літератури.

Всі радянські, партійні та господарські керівники зобов'язані володіти і користуватися українською мовою, всі ділові папери, накази, розпорядження, службове листування, судочинство, конференції, пленуми, наради на території України та області повинні вестися українською мовою.

14. Конференція підтримує ініціативу громадськості республіки про необхідність відновлення права республіки на формування військових частин за територіальним принципом і проведення республіканського громадянства на основі ніким не скасованого Закону про створення республіканських наркоматів оборони і закордонних справ від 14 лютого 1944 р.

Конференція вважає, що проходження військової служби у звичних історичних та етнографічних умовах – це потреба, яка диктується морально-патріотичним вихованням воїнів та збереженням коштів.

Конференція виступає за добровільну службу в армії.

15. Конференція пропонує внести такі корективи до проекту змін і доповнень Конституції УРСР та проектів Законів про вибори народних депутатів УРСР:

а) зняти положення про вибори від громадських організацій, вибори повинні проводитися обов'язково при двох чи більше альтернативних кандидатурах на одне місце у виборчих округах при таємному голосуванні на основі загального, рівного і прямого виборчого права;

б) представники до складу Центральної виборчої комісії з виборів народних депутатів УРСР, а також окружних виборчих комісій повинні висуватися виключно трудовими колективами;

в) обов'язково включити пункт про самовисунення кандидатів у народні депутати шляхом збору підписів на свою користь. При наявності не менш як 300 підписів виборців громадянин повинен бути зареєстрований як кандидат у народні депутати;

г) дозволити всім трудовим колективам, у т. ч. і тим, в яких працює менше 300 чоловік, висувати на своїх зборах кандидатів у народні депутати;

д) повністю зняти статті про передвиборну програму кандидата;

е) конференція виступає за прямі вибори Голови Президії Верховної Ради УРСР;

є) встановити, що громадянин УРСР не може бути одночасно народним депутатом більш, як в одній Раді народних депутатів;

ж) члени Верховної Ради УРСР в обов'язковому порядку повинні звільнитися від службових обов'язків;

з) порядок висунення народних депутатів, а також представників до виборчих комісій широко висвітлювати у засобах масової інформації, а зразки документації, які необхідні для цього висунення, повинні бути опубліковані в республіканських і обласних газетах;

16. Конференція вважає, що поряд з державним гербом, прапором та гімном Української УРСР має повне право на існування національна символіка українського народу: золотий тризуб Володимира на синьому тлі, блакитно-жовтий прапор, гімн "Ще не вмерла Україна", оскільки вони мають своє історичне коріння.

17. Конференція вимагає негайно припинити роботи з розширення Рівненської та Хмельницької АЕС, законсервувати четвертий блок РАЕС, припинити всі роботи на Хрінницькому водосховищі: продовження робіт створює загрозу погіршення радіоактивної ситуації, що призведе до затоплення національної святині українського народу – Козацьких могил, вилучення із землекористування сотень гектарів родючих ґрунтів.

Конференція вимагає припинити осушення в районах Полісся, пере-профілювати потужності механізованих колон на соціальне будівництво на селі. Розробити програму відродження малих річок, лісів, озер, тощо.

Конференція вимагає заборонити автотуризм на території Шацького національного парку, наполягає конфіскувати будівлі, належні Львівському медінституту й передати їх шахтарям Нововолинська.

Конференція вимагає провести референдум про доцільність функціонування заводу "Іскра".

18. Конференція підтримує справедливі вимоги страйкарів міста, області, вимагає правдивої інформації та оцінки страйків.

Конференція підтримує протест селян села Садова Луцького району, на території якого планується захоронення шкідливих відходів заводу "Іскра".

Конференція вимагає запровадити постійну екологічну експертизу води, повітря, продуктів харчування з наступним повідомленням про

результати через засоби масової інформації – газети, радіо, інформаційні бюлетені.

Заводи і фабрики, де гранично допустимі норми переважають межі, закрити; а продукти з вмістом нітратів та нітритів понад стандарти, затверджені відповідною комісією ООН, знищувати. Конференція вимагає відмовитися від використання пестицидів.

Конференція вимагає постійно інформувати населення області про радіоактивний фон, запровадити вільний продаж дозиметрів.

19. Конференція вважає за потрібне доповнити Конституцію УРСР положенням про звітність начальника КДБ перед місцевими органами влади та затвердження його кандидатури на посаді лише після погодження з місцевою владою.

Конференція вимагає реформувати спецрозділ військ МВС.

20. Конференція підтримує вимогу громадян західних областей Республіки про перехід на середньоєвропейський час.

21. Конференція підтримує вимогу про створення Національного олімпійського комітету УРСР та участь українських спортсменів на Олімпійських іграх окремою делегацією.

22. Конференція висловлює рішучий протест проти дезінформації населення, спотворення фактів, фальсифікації та образливих висловів, виступів стосовно мети Народного Руху України за перебудову та його лідерів.

Конференція вимагає скасувати цензуру матеріалів масової інформації.

Конференція просить редакції газет "Радянська Волинь", "Молодий ленінець" опублікувати резолюцію, програму та Статут установчої конференції Волинської організації Народного Руху України за перебудову.

23. Конференція просить Луцький виконавчий комітет народних депутатів виділити Волинській регіональній організації Народного Руху України за перебудову приміщення для її роботи.

Резолюція ухвалена на установчій конференції Волинської регіональної організації Народного Руху України за перебудову м. Луцька 19.08.1989 р.

Додаток № 17

Резолюція несанкціонованого мітингу 15.10.1989 р.

1. Підтримуємо альтернативний Закон про вибори до місцевих Рад народних депутатів.

2. Осуджуємо офіційний Закон про вибори як реакційний і анти-демократичний.

3. Осуджуємо цькування та репресії проти активістів Руху з боку партійно-бюрократичного апарату та преси.

4. Вимагаємо скасування ганебного рішення Луцького народного

суду про накладення на активіста Руху Гудиму О.В. штрафу в розмірі 300 крб.

Координаційна рада Волинської обласної організації Народного Руху України за перебудову

Додаток № 18

Резолюція студентського мітингу 23 квітня 1991 р.

Економічне становище з кожним днем погіршується. Студент за свою стипендію не може себе вже забезпечити мінімальними потребами: в їжі, одязі і купівлі необхідних книг для поглиблення своєї професійної підготовки. Авантюрна політика московського уряду веде наш народ до краху, де брат може піти на брата, батько на сина і син на батька.

Усвідомлюючи складну ситуацію, студенти Луцького педагогічного інституту імені Лесі Українки та Луцького індустріального інституту на мітингу 23 квітня 1991 р. вирішили:

1. Підтримати всі вимоги страйкуючих шахтарів.
2. Вимагати негайного виконання Постанови Верховної Ради УРСР від 17 жовтня 1990 р. "Про вимоги голодуючих студентів".
 - а) Прийняти закон про референдум, політичні партії та організації, багатопартійні вибори, про військову службу громадян України;
 - б) прийняти нову Конституцію України на основі Декларації про державний суверенітет, за виключенням останнього пункту щодо Союзу;
 - в) націоналізувати майно КПРС та ВЛКСМ.
3. Звернутися до Верховної Ради УРСР з вимогою "Про заборону подальшого розширення Рівненської АЕС".
4. Вимагати припинення переслідувань за політичні погляди студента індустріального інституту Миколи Вакульчука, його однолітка Руслана Тимошука. Звільнити з-під арешту Степана Хмару та інших політичних в'язнів.
5. Скасувати п'ятипроцентний президентський податок.
6. Вимагати встановлення цілорічних пільг для проїзду студентів у всіх видах транспорту.
7. Звернутися до обласної та Луцької міської рад народних депутатів з метою гарантованого забезпечення студентства товарами першої необхідності.
8. Вимагати виконання рішення сесії міськради щодо передання приміщення обкому партії у власність педагогічному інституту.
"Народна трибуна", м. Луцьк, 28.04.1991 р.

Додаток № 19

Статут Волинського Товариства Лева

1. Загальні положення
 - 1.1. Волинське Товариство Лева є самодіяльною громадською

організацією, яка діє у відповідності до Конституції УРСР, Статуту Радянського фонду культури та даного Статуту.

1.2. Товариство об'єднує на підставі добровільності, спільних зацікавлень, індивідуального та колективного членства громадян для активної діяльності, спрямованої на створення найсприятливіших умов для патріотичного, інтернаціонального, екологічного та естетичного виховання населення, що відповідає ідеалам миру, демократії та соціального прогресу.

1.3. Діяльність Товариства можна припинити тільки рішенням зборів.

1.4. Волинське Товариство Лева є юридичною особою, має штамп і печатку встановленого зразка зі своїм найменуванням.

2. Основні завдання та напрямки діяльності Товариства

2.1. Основні завдання Волинського Товариства Лева:

- виховання у громадян почуття спадкоємців і господарів природної та культурної спадщини народу;

- розширення безпосередньої участі різних груп населення в культурному будівництві та природоохоронній діяльності, використання з цією метою їх творчих зусиль та матеріальних можливостей;

- сприяння патріотичному, інтернаціональному, екологічному та естетичному вихованню радянських людей, особливо молоді, формування в них почуття національної самосвідомості, громадської відповідальності за примноження загальнонаціональних надбань;

- підтримка громадсько-значущих ініціатив, що відповідають діяльності Товариства, надання організаційної та фінансової допомоги в їх реалізації, вихід з ними на радянські, партійні, державні, профспілкові, комсомольські та інші органи;

- сприяння поширенню української мови та боротьба за її чистоту, виховання поваги до мов та культур інших народів;

- залучення громадян до активної праці, самоосвіти, пошукової та науково-дослідницької роботи, розвиток їх громадянської активності, організаторських здібностей, культури самоврядування.

2.2. Товариство у відповідності з основними завданнями

- залучає громадян до активної участі в природоохоронній діяльності, збереження та відновлення пам'яток історії та культури, відродження народних промислів, обрядів, ігор та свят і запровадження їх у побут, сприяння розвитку самодіяльного театрального мистецтва, фольклору, співаної поезії, пробудження у широкому молодіжному середовищі інтересу до історії, літератури, музики та образотворчого мистецтва;

- організовує толоки на важливих природних, історичних та культурних об'єктах, проводить екологічні, історичні та етнографічні експедиції, соціологічні дослідження серед населення з питань, пов'язаних з діяльністю Товариства;

- активно залучає науковців до просвітницької діяльності серед населення та науково обґрунтованого вирішення суспільних проблем;

Додатки

- налагоджує зв'язки з подібними організаціями в нашій країні та за кордоном;

- створює та підтримує в належному стані матеріально-технічну базу Товариства, надає посильну матеріальну допомогу організаціям, самодіяльним колективам, а також окремим особам за напрямками роботи Товариства. Особливу увагу в діяльності Товариство зосереджує на роботі з поколінням, що підростає (дітьми дошкільного віку, учнями шкіл, училищ, технікумів).

3. Членство в Товаристві Лева

3.1 Членом Товариства Лева може бути громадянин, який визнає даний Статут, виконує доручення Товариства, бере участь у його заходах і сплачує членські внески.

Членство в Товаристві затверджується радою за рекомендацією одного із членів Товариства, який несе товариську відповідальність за рекомендованого. Член ради Товариства Лева обирається серед членів Товариства за рекомендацією іншого члена Товариства з наступним затвердженням на загальних зборах.

3.2. Член Товариства Лева зобов'язаний:

- виконувати вимоги Статуту Товариства;
- відвідувати загальні збори членів Товариства;
- виконувати доручення загальних зборів та ради Товариства;
- брати участь у заходах Товариства;
- сплачувати членські внески. Сплата внесків членами Товариства молодше 18 років здійснюється на добровільних засадах.

3.3. Член Волинського Товариства Лева має право:

- обирати і бути обраним у раду Товариства, обирати голову Товариства;
- брати участь в обговоренні на зборах Товариства всіх питань, що стосуються діяльності Товариства, вносити пропозиції та відстоювати свою думку;
- носити значок та емблему Товариства.

3.4. Члени Товариства, які не виконують вимог Статуту, рішень зборів та ради Товариства, компрометують діяльність Товариства, підлягають виключенню із членів Товариства за рішенням загальних зборів.

З метою виведення із членів Товариства людей, які втратили з ним зв'язок, щороку перед звітно-виборчими зборами Товариства проводиться переєстрація членства.

3.5. Колективними членами Товариства Лева можуть бути організації, колективи, клуби, кооперативи (далі іменуються колективами), які визнають Статут Товариства та підтримують його діяльність. Рішення про колективне членство і його умови приймаються на зборах колективу та загальних зборах Волинського Товариства Лева.

4. Керівництво та контроль за діяльністю Товариства

4.1. Вищим органом самоврядування Товариства є загальні збори його членів. Загальні збори скликаються при необхідності, але не рідше одного разу в три місяці.

Загальні збори

- затверджують Статут Товариства та вносять у нього зміни за узгодженням з організацією-установником;
- обирають раду Товариства, голову ради та ревізійну комісію Товариства;
- визначають основні завдання та напрямки діяльності Товариства;
- розглядають перспективні плани Товариства;
- заслуховують звіти ради та голову ради Товариства, звіт ревізійної комісії про фінансову діяльність Товариства;
- визначають розміри і порядок сплати членських внесків.

Збори проводяться при наявності більшості членів Товариства та не менше 2/3 членів ради.

4.2. Член Товариства Лева зобов'язаний:

- виконувати вимоги Статуту Товариства;
- відвідувати загальні збори членів Товариства та збори ради;
- брати активну участь у діяльності Товариства;
- відповідати за певну ділянку роботи Товариства;
- бути непримиренним до проявів соціальної несправедливості, вандалізму та бездуховності щодо навколишнього природного та культурного середовища;
- бути активним пропагандистом діяльності Товариства серед широких мас.

4.3. Член ради має право

- представляти Товариство, виступати від його імені в різних організаціях та колективах у межах відведених радою повноважень;
- рекомендувати для прийняття у члени ради Товариства.

4.4. Відповідальність за зміст діяльності та фінансову роботу несе голова ради Товариства.

Голова ради Товариства обирається із членів ради Товариства терміном на один рік. Перебування на посаді голови Товариства два терміни підряд не допускається.

Заступник голови ради Товариства обирається на загальних зборах серед членів ради Товариства за рекомендацією голови ради.

Голова та заступник голови ради Товариства Лева, що виконують свої обов'язки незадовільно, переобираються на загальних зборах Товариства.

5. Матеріальна та фінансова база Товариства

5.1. Приміщення та інші споруди для роботи Товариства надаються рішенням виконкому Луцької міської ради народних депутатів за участю організації-установника Товариства, а при необхідності вони можуть організувати будівництво приміщень при дольовій участі організації-установника.

5.2. Товариство має право на придбання необхідних для його діяльності непродуктивних товарів у роздрібній торгівлі за безготівковим

рахунком, без зарахування в ліміт дрібного гурту з включенням суми продажу в обсяг роздрібного товарообігу.

5.3. Кошти Товариства створюються за рахунок

- індивідуальних та колективних членських внесків організації-установника;
- добровільних членських внесків та відрахувань радянських громадських та іноземних організацій, а також окремих громадян;
- прибутків від проведення аукціонів і лотерей, виставок-розпродаж виробів народних умільців;
- виконання ремонтно-реставраційних, художньо-оформлювальних та інших робіт;
- випуску та розповсюдження сувенірної продукції;
- надходження від творчих вечорів, концертів, виставок та інших заходів, проведених на користь Товариства;
- дарунків і заповітів грошей, творів мистецтв, бібліотек, колекцій та іншого майна;
- інших надходжень.

Кошти Товариства Лева надходять на субрахунок Товариства у поточних рахунках організації-установника та колективних членів Товариства.

Товариство Лева має право відкривати власний розрахунковий рахунок.

5.4. Товариство несе відповідальність за збереження наданих у його користування матеріальних цінностей і дотримання порядку їх використання.

5.5. У кошторис витрат Товариства можуть входити:

- кошти, передані на ремонт і реставрацію пам'яток архітектури та мистецтва, природоохоронні акції;
- проведення масових заходів;
- встановлення спеціальних премій Товариства;
- оплата праці громадян, залучених для забезпечення діяльності Товариства (зокрема для навчання дітей народному ремеслу, мистецтву та культурі) за сумісництвом або за трудовою угодою;
- кошти на будівництво та ремонт, обладнання приміщень та інших споруд з метою використання їх для діяльності Товариства;
- видатки, пов'язані з придбанням приміщень, інвентаря, обладнання, технічних засобів, поліграфічної продукції, речей, що становлять культурну цінність, оплату за амортизацію фондів;
- прокат спортивного, культурного та іншого інвентаря;
- транспортні, рекламні та інші витрати.

Для підготовки та проведення заходів можуть запрошуватися діячі культури та мистецтва, консультанти, лектори з різних галузей знань науки, художники та інші спеціалісти.

5.6. Товариство на клопотання організації-установника, з дозволу виконкому міської Ради народних депутатів може реалізовувати

населенню через підприємства виробу та інші результати діяльності Товариства на комісійних засадах за цінами, визначеними за угодою сторін.

5.7. Матеріальні цінності, придбані для Товариства організацією-установником, перебувають у нього на балансі.

Додаток № 20

Виборчий маніфест Народного Руху України за перебудову

Виборці України!

День виборів до Рад народних депутатів України стане для кожного з нас днем іспиту на громадську зрілість. Обрані нами органи державної влади Республіки впродовж п'яти років вирішуватимуть долю нашої Батьківщини. Від того, кого ми оберемо, залежить, чи стане Україна вільною, суверенною державою, спроможною забезпечити своєму народові матеріальний і духовний добробут, чи вона і надалі залишиться політичною, економічною та культурною провінцією центральних відомств.

Чотири з половиною роки перебудови виявилися неврожайними для України.

Чотири з половиною роки перебудови в Україні – це всевладдя одного з творців застою В.Щербицького та його команди;

... опустіння полиць у крамницях і нестача продуктів харчування в Республіці, яка спроможна прохарчувати не лише себе, а й державу наполовину більшу за Україну;

... веселощі першотравневої демонстрації 1986 р. у Києві, коли Чорнобильська хмара вкрила Україну;

... найсучасніші поліклініки для республіканської номенклатури;

... посилення репресій проти громадян України, які підтримали політику реформ і зорганізувалися в демократичні самодіяльні об'єднання;

... заміна політичних та ідеологічних дискусій гумовими кийками;

... в умовах загального зубожіння – підвищення заробітної плати партійному та комсомольському апарату майже вдвічі;

... незабезпеченість гласності, свободи слова й інформації;

... порушення державою конституційних прав і свобод громадян України.

Як у Союзі в цілому, так і в нашій Республіці ще не створено правових та політичних гарантій від повернення назад – до сталінізму й неосталінізму епохи Брежнєва – Суслова.

Ідучи до виборів, Рух проголошує:

Ні – топтанню на місці!

Ні – збереженню та відновленню старої системи!

Додатки

Стара система – це диктатура державного апарату й авторитарної партії, які злилися в одну монопольну силу, що стоїть над народом;

... режим державного терору і репресій, коли кожна людина може безслідно зникнути в безодні тюрем і таборів, а страх є головною силою, яка тримає цілісність суспільного організму;

... диктат панівної ідеології, яка зробила все суспільне життя сірим та одноманітним;

... диктат центру, тобто відверте чи приховане гноблення націй та народів, позбавлення їх самосвідомості, політичної та національно-культурної самосвідомості;

... тоталітарна організація суспільства, яка повністю виявила свою неспроможність і призвела до економічного, духовного і морального занепаду, екологічної катастрофи.

У виборчу кампанію Рух вступає під гаслом згуртування всіх громадян України на засадах демократії та гуманізму, незалежно від їхньої національності, партійної належності, релігійних переконань, соціального стану.

Рух виступає ЗА:

- реальний політичний і економічний суверенітет України;
- політичний плюралізм, багатопартійну систему, за скасування ст. 6 Конституції УРСР, яка забезпечує привілейоване становище КПРС;
- створення економічної системи України на засадах різноманітності рівноправних форм власності: державної, кооперативної, індивідуальної, акціонерної, приватної, змішаної;
- прийняття нової Конституції України, створеної у відповідності до міжнародних угод про права і свободи людини;
- національне відродження українського народу, за вільний розвиток культур і мов національних меншин України;
- реальну свободу віросповідання, за легалізацію Української греко-католицької церкви та Української автокефальної православної церкви.

Идучи до формування нового складу республіканського парламенту та місцевих Рад, Рух закликає до утворення широкого демократичного блоку виборів України, з метою обрання кандидатів, які зможуть забезпечити народу України свободу, добробут, справедливість.

Рух боротиметься за тих кандидатів, які довели свою відданість справі оновлення суспільства, можливість співпраці з прогресивними силами в партії.

Виборці України!

Зробимо наш вибір розсудливо та відповідально!

Доля України – в наших руках!

Додаток № 21

Програма кандидата в депутати до Волинської обласної ради народних депутатів (виборчий округ № 19) і кандидата в депутати до Луцької міської ради народних депутатів (виборчий округ № 96)

ТИСКОГО МИХАЙЛА ГРИГОРОВИЧА

1. У сфері економіки і політики кандидат виступає
 - за те, щоб уся повнота влади знаходилась у руках Рад народних депутатів;
 - за те, щоб земля належала тим, хто хоче її обробляти, з правом наслідування. Селянин повинен мати право вільного вибору землекористування.
2. У соціальній і культурній сферах кандидат виступає
 - за рівні можливості всіх громадян, за дійову допомогу мало-забезпеченим сім'ям і вдовам, калікам і жертвам Афганської війни, за скасування відвертих і прихованих привілеїв, спецрозподільників;
 - за забезпечення умов для розвитку української культури та культур національних меншостей, що проживають на території області, утворення культурних товариств росіян, поляків, білорусів, євреїв та інших народів;
 - за активне впровадження програми розвитку української мови як умови національного існування;
 - за створення культурно-історичного центру в селищі Олика і таким чином за збереження пам'ятників нашої історії XVI століття від остаточної руйнації;
 - за створення меморіального комплексу "Козацькі могили" в м. Берестечку;
 - за створення меморіального комплексу пам'яті жертв сталінізму в м. Луцьку на Замковій площі.
3. У сфері освіти і виховання кандидат виступає
 - за відродження святкування Різдва Христового та Паски і оголошення цих днів святковими, як це прийнято в усіх цивілізованих європейських країнах;
 - за відкриття недільних дитячих релігійних шкіл.
4. У сфері екології кандидат виступає
 - за впровадження в життя програми асоціації "Зелений світ" і проведення виваженої екологічної політики;
 - за якнайшвидше будівництво очисних споруд на всіх підприємствах зі шкідливими виробництвами;
 - за найсуворіший контроль за вмістом шкідливих сполук у продуктах харчування і вилучення з торгівлі неякісних продуктів харчування;

Додатки

- за найсуворіший контроль за станом радіоактивного забруднення області та публікацію у пресі стану радіоактивного забруднення.

Додаток № 22

Склад ради Волинського Товариства Лева

1. Олег Покальчук (голова)
 2. Володимир Стрліка
 3. Анатолій Мартинюк
 4. Михайло Тиский
 5. Зоя Навроцька
 6. Світлана Кирилюк
 7. Тарас Лупій
 8. Сергій Клец
 9. Анатолій Чайкін (секретар)
- Протокол установчих зборів № 1 від 3.05.1989 р.*

Додаток № 23

Склад історико-екологічної секції Волинського Товариства Лева

1. Роман Стрліка
 2. Віктор Пенько
 3. Олександр Подольчук
 4. Микола Поліщук
 5. Віталій Літковець
 6. Євген Шимонович
 7. Ольга Шимонович
 8. Олег Климчук
 9. Анатолій Мартинюк
 10. В'ячеслав Шевчук
 11. В'ячеслав Кардаш
 12. Леонід Сахнюк
- Протокол установчих зборів № 1 від 03.05.1989 р.*

Додаток № 24

Склад художньо-етнографічної секції Волинського Товариства Лева

1. Іван Лисак
2. Олег Байдуков
3. Тетяна Лупій
4. Іван Сидорук
5. Ірина Хмілевська
6. Оксана Ременяка

7. Наталія Кардаш
8. Клавдія Корецька
9. Світлана Костукевич
10. Наталія Кумановська
11. Микола Кумановський
12. Віталій Костукевич

Протокол установчих зборів № 1 від 03.05.1989 р.

Додаток № 25

**Склад Координаційної ради
Волинської регіональної організації
Народного Руху України (КР ВРО НРУ)**

1. Катерина Шаварова
2. Олександр Гудима
3. Михайло Тиский
4. Віктор Лазарук
5. Микола Поліщук
6. Володимир Стрілка
7. Геннадій Кожевников
8. Віктор Корнківський
9. Євген Шимонович
10. Богдан Короляк
11. Ігор Рудик
12. Борис Владик
13. Олександр Жога
14. Микола Солоненко
15. Михайло Химин
16. Олег Мельничук
17. Анатолій Шпак
18. Богдан Самохваленко
19. Іван Лисак
20. Віталій Мельник
21. Олег Байдуков
22. Анатолій Лесик
23. Василь Вдовиченко
24. Сергій Одзівич
25. Олег Пашинський
26. Олександр Юрченко
27. Микола Панасюк
28. Світлана Кирилюк
29. Михайло Гавюк
30. Василь Романчук
31. Ростислав Кушнірук
32. Олег Сільвестров

Додатки

33. Володимир Осіюк
34. Андрій Мостиський
35. Дмитро Себій
36. Зосим Колбун
37. Федір Свідерський
38. Микола Слабiк
39. Іван Коваль
40. Віктор Борковський
41. Мелентій Семенюк

Затверджено на установчій конференції КР ВРО НРУ. Протокол № 1 від 19.08.1989 р.

Додаток № 26

**Склад Президії Координаційної ради
Волинської регіональної організації
Народного Руху України
(КР ВРО НРУ)**

1. Олександр Гудима
2. Євген Шимонович
3. Іван Лисак
4. Михайло Тиский
5. Микола Панасюк
6. Катерина Шаварова
7. Геннадій Кожевников
8. Віктор Лазарук
9. Василь Вдовиченко

Затверджено на засіданні КР ВРО НРУ. Протокол № 1 від 22.08.1989 р.

Додаток № 27

**Склад секцій Координаційної ради
Волинської регіональної організації
Народного Руху України (КР ВРО НРУ)
за напрямками роботи**

I. Секція зв'язку із владними структурами

1. Євген Шимонович
2. Богдан Самохваленко
3. Катерина Шаварова
4. Микола Панасюк

2. Секція зв'язку із пресою

1. Віктор Лазарук
2. Микола Панасюк
3. Олександр Гудима
4. Віталій Мельник

3. Секція дотримання правопорядку під час проведення масових заходів

1. Василь Вдовиченко
2. Микола Солоненко
3. Сергій Одзієвич

4. Секція екології

1. Віктор Лазарук
2. Георгій Нікітін
3. Ігор Рудник
4. Михайло Химин

5. Секція Історії та культури

1. Олег Байдуков
2. Зоя Навроцька
3. Віталій Мельник
4. Василь Бубенщиков

6. Секція української мови

1. Микола Поліщук
2. Катерина Шаварова
3. Василь Романчук
4. Георгій Левчук

7. Секція роботи з молоддю

1. Олег Пашинський
2. Олег Мельничук

8. Секція "Меморіал"

1. Микола Панасюк
2. Ростислав Кушнірук
3. Григорій Гуртовий
4. Мелентій Семенюк

9. Секція з соціально-економічних питань

1. Віктор Корнківський
2. Анатолій Лесик
3. Анатолій Шпак

10. Секція міжнаціональних зв'язків

1. Геннадій Кожевников
2. Іван Лисак
3. Віктор Федосюк

11. Секція правового забезпечення

1. Олександр Юрченко
2. Олександр Крамар
3. Роман Микитюк

12. Секція організаційної роботи та координації роботи з низовими ланками обласної організації

1. Михайло Тиский
2. Олег Пашинський

Затверджено на засіданні КР ВРО НРУ. Протокол від 22.08.1989 р.

Додаток № 28

**Склад делегації
Волинської регіональної організації
Народного Руху України (ВРО НРУ)
на установчому з'їзді
Народного Руху України**

1. Василь Вдовиченко
2. Віктор Войцехівський
3. Олександр Гудима
4. Геннадій Кожевников
5. Василь Козак
6. Віктор Лазарук
7. Іван Лисак
8. Олег Мельничук
9. Роман Микитюк
10. Зоя Навроцька
11. Володимир Осіюк
12. Микола Панасюк
13. Олег Пашинський
14. Богдан Самохваленко
15. Федір Свідерський
16. Мелентій Семенюк
17. Микола Солоненко
18. Віктор Федосюк
19. Катерина Шаварова
20. Євген Шимонович
21. Галина Кажан
22. Клава Корецька
23. Дмитро Себій
24. Андрій Мостиський
25. Григорій Левчук

Затверджено на засіданні КР ВРО НРУ. Протокол від 22.08.1989 р.

Додаток № 29

**Склад Координаційної ради
Володимир-Волинської районної організації
Народного Руху України**

1. Дмитро Себій
2. Олександр Буторін
3. Дмитро Кондисюк
4. Ярослав Царук

5. Володимир Путило
6. Петро Глуцук
7. Іван Кравець

Затверджено на загальних зборах членів осередків НРУ Володимир-Волинського району. Протокол № 1 від 26.11.1989 р.

Додаток № 30

**Склад Координаційної ради
Ківерцівської районної організації
Народного Руху України**

1. Ігор Космина
2. Василь Бура
3. Іван Стецькович
4. Микола Кийков
5. Валерій Бахвалов
6. Віталій Симинишин

Затверджено на зборах членів первинних осередків НРУ Ківерцівського району. Протокол № 1 від 04.02.1990 р.

Додаток № 31

**Склад Координаційної ради
Ковельської міськрайонної організації
Народного Руху України**

1. Володимир Осіюк (співголова)
2. Іван Сидорук (співголова)
3. Андрій Мостиський (співголова)
4. Володимир Потапчук
5. Аліма Щелкіна
6. Юрій Стампель
7. Олександр Козак
8. В'ячеслав Абрамчук
9. Сергій Бобрицький
10. Ігор Лучко
11. Тамара Юхимів
12. Марія Хотинська
13. Володимир Саранін
14. Леонід Бенесько
15. Ольга Калінчук (скарбник)

Затверджено на зборах членів первинних осередків НРУ Ковельського району. Протокол № 1 від 17.02.1990 р.

Додаток № 32

**Склад Координаційної ради Рожищанської
районної організації Народного Руху України**

1. Павло Іванюк (голова)
2. Петро Гаврилюк
3. Олександр Оверчук
4. Петро Присажнюк
5. Анатолій Поліщук
6. Петро Василевич
7. Василь Василевич
8. Юрій Годлевський
9. Анатолій Терлецький
10. Сергій Троцюк
11. Валентин Яковлев
12. Валентин Малиновський

Затверджено на зборах членів осередків НРУ Рожищанського району. Протокол № 1 від 10.03.1990 р.

Додаток № 33

**Склад Координаційної ради
Горохівської районної організації
Народного Руху України**

1. Андрій Криштальський (старший)
2. Андрій Криштальський (молодший)
3. Микола Остапчук
4. Олександр Адамчук
5. Володимир Костюк
6. Роман Андрущак
7. Ярослав Дмуховський
8. Віктор Коритко
9. Мелентій Семенюк
10. Микола Степанчук
11. Анатолій Новосад
12. Петро Коцюбинський
13. Сергій Бондарчук
14. Петро Зіневич
15. Павло Івчук
16. Омелян Цюпак
17. Олександр Бартко
18. Степан Кулеша
19. Богдан Собуцький

Затверджено на зборах членів первинних осередків НРУ Горохівського району. Протокол № 1 від 10.03.1990 р.

Додаток № 34

Склад Координаційної ради Луцької міської організації Народного Руху України

1. Михайло Тиский (голова КР)
2. Олександр Гудима
3. Геннадій Кожевников
4. Олександр Юрченко
5. Богдан Самохваленко
6. Катерина Шаварова
7. Василь Вдовиченко
8. Іван Лисак
9. Георгій Нікітін
10. Михайло Химин
11. Анатолій Шпак
12. Віктор Корнківський
13. Роман Микитюк
14. Володимир Стрілка
15. Анатолій Лесик
16. Микола Поліщук
17. Микола Радіонов
18. Василь Хоровець
19. Олександр Більчук
20. Віктор Федосюк
21. Микола Солоненко
22. Світлана Кирилюк
23. Євген Шимонович
24. Петро Партас

*Обрано на загальних зборах голів Луцьких міських осередків НРУ.
Протокол № 1 від 16.03.1990 р.*

Додаток № 34 А

Активісти Луцької міської організації Народного Руху України

1. Євгенія Войтюк
2. Євген Сімонович
3. Марія Гавроль
4. Петро Вінцукевич
5. Сергій Гаврилюк
6. Олег Мазепа
7. Людмила Філіпович
8. Мирослава Філіпович
9. Микола Ваколюк
10. Михайло Мельник

Додатки

11. Клавдія Корецька
12. Ростислав Кушнірук
13. Олексій Добко
14. Георгій Гаврилюк
15. Володимир Гаврилюк
16. Марія Чеп
17. Ніна Петрич
18. Іван Остапюк
19. Віталій Конський
20. Григорій Левчук
21. Руслан Тимошук
22. Олександр Кравчук
23. Сергій Наумов
24. Віктор Давидюк
25. Олександр Середюк
26. Іван Музичук
27. Микола Остапюк
28. Юрій Шаваров
29. Олег Дядьо
30. Сергій Матвійчук
31. Володимир Табачук
32. Олександр Пашко
33. Олексій Пінчук
34. Борис Луцкевич
35. Богуслав Ляхович
36. Марія Мельничук
37. Сергій Бачинський
38. Тамара Лукашук
39. Сергій Миронюк
40. Михайло Хлопецький
41. Андрій Довгун
42. Юрій Сачук
43. Віктор Дідок
44. Олександр Подольчук
45. Леонід Сахнюк
46. Юрій Манелюк
47. Віктор Войцехівський
48. Олег Рихель
49. Ігор Авдеєв
50. Володимир Євчук
51. Василь Химин
52. Олександр Наумчик
53. Юлій Головацький
54. Федір Степанюк
55. Нона Скуманська

56. Микола Коц
57. Володимир Стирничук
58. Єлизавета Рудюк
59. Любов Рудюк
60. Василь Бубенчиков
61. Марія Гаврилюк

Додаток № 35

Склад Координаційної ради Нововолинської міської організації Народного Руху України

1. Ігор Семенюк (голова)
2. Федір Свідерський (заступник)
3. Ярослав Беліков (скарбник)
4. Володимир Чайковський
5. Михайло Слабик
6. Ярослав Федина
7. Іван Коваль
8. Віктор Семикін
9. Зосим Колбун
10. Олександр Ільницький
11. Михайло Базалицький
12. Леонід Носанюк
13. Ананій Рябчинюк
14. Степан Наконечний
15. Надія Войцеховська
16. Іван Іваньоха
17. Микола Сорока
18. Федір Сидорук
19. Володимир Доманський
20. Василь Бордун
21. Павло Радяцький
22. Валерій Радійчук

*Затверджено на зборах членів первинних осередків НРУ
м. Нововолинська. Протокол № 1 від 03.06.1990 р.*

Додаток № 36

Склад Координаційної ради Камінь-Каширської районної організації Народного Руху України

1. Р. Шпарик (голова КР)
2. С. Мельничук
3. І. Кайда
4. Б. Заблоцький
5. В. Бондар

Додатки

6. С. Третяк
7. О. Зіблюк
8. М. Бутель
9. В. Заїка
10. В. Бакай
11. Р. Зіберт
12. І. Корсак
13. С. Гунчик
14. С. Мезенцев
15. М. Корнійчук

Затверджено на загальних зборах членів осередків НРУ Камінь-Каширського району. Протокол № 1 від 08.06.1990 р.

Додаток № 37

Склад учасників установчих зборів Волинської обласної організації Демократичної партії України (ДемПУ)

1. Олександр Більчук
2. Віктор Федосюк
3. Віктор Корнківський
4. Богдан Гентіш
5. Володимир Залуський
6. Олександр Подольчук
7. Микола Морозов
8. Микола Поліщук
9. Михайло Драган
10. Олександр Гудима
11. Степан Гаврилук
12. Анатолій Балагура
13. Тамара Лукашук
14. Віктор Дідок
15. Олександр Цюх
16. Валентина Трінчук
17. Олександр Свирида
18. Анатолій Лесик
19. Михайло Тиский (голова обласної організації ДемПУ)
20. Ігор Козловський
21. Анатолій Жолоб
22. Володимир Багницький
23. Євген Мельник
24. Володимир Мельник
25. Іван Бабула

Протокол установчих зборів №1 від 13.10.1990 р.

Додаток № 38

**Склад народних депутатів Української РСР
від Волинської області, які ввійшли
і працювали в депутатській фракції
Народна рада у 1990 – 1994 рр.**

1. Олександр Гудима (член НРУ)
2. Ярослав Дмитришин (член НРУ)
3. Андрій Мостиський (член НРУ)
4. Федір Свідерський (член НРУ)
5. Андрій Бондарчук
6. Павло Віцяк

Додаток № 39

**Склад народних депутатів Волинської обласної
ради, які ввійшли і працювали в депутатській
фракції "Демократичний блок"
Народного Руху України у 1990 – 1994 рр.**

1. Валерій Мельник
2. Геннадій Кожевников (член НРУ)
3. Іван Кичій
4. Анатолій Зімовін
5. Ярослав Перик (член НРУ)
6. Володимир Голубничий (член НРУ)
7. Олександр Гудима (член НРУ)
8. Феодосій Романюк
9. Олег Мельничук (член НРУ)
10. Анатолій Дрозд (член НРУ)
11. Василь Швабюк (член НРУ)
12. Михайло Тиский (член НРУ)
13. Олександр Свирида (член НРУ)
14. Василь Шуст
15. Василь Гура (член НРУ)
16. Георгій Нікітін (член НРУ)
17. Микола Яковенко
18. Мирослава Дорожовець
19. Анатолій Кореневський
20. Адам Поляк (член НРУ)
21. Юрій Музичук
22. Ігнатій Марчук (член НРУ)
23. Віктор Внуков
24. Олег Селеверстов (член НРУ)
25. Віктор Стрижеус (член НРУ)
26. Борис Бусловський

Додатки

27. Ігор Семенюк (член НРУ)
28. Василь Поліщук (член НРУ)
29. Федір Свідерський (член НРУ)
30. Іван Чуйко
31. Олег Киричук
32. Роман Шпарик (член НРУ)
33. Марія Пневська
34. Євген Шимонович (член НРУ, керівник депутатської групи НРУ)
35. Захар Сокольвяк (член НРУ)
36. Богдан Шиба

Додаток № 40

**Склад народних депутатів Луцької міської ради, які
ввійшли і працювали в депутатській групі "Ініціатива"
Народного Руху України у 1990 – 1994 рр.**

1. Олег Мазепа (член НРУ)
2. Віктор Федосюк (член НРУ)
3. Степан Гаврилюк (член НРУ)
4. Володимир Банада
5. Олександр Юрченко (член НРУ)
6. Анатолій Лесик (член НРУ)
7. Іван Лисак (член НРУ)
8. Олег Черниш (керівник депутатської групи НРУ "Ініціатива")
9. Сергій Гаврилюк (член НРУ)
10. Олексій Добко (член НРУ)
11. Богдан Самохваленко (член НРУ)
12. Іван Чернецький
13. Сергій Луговий
14. Іван Божок
15. Мирослав Башинський
16. Василь Околіт
17. Володимир Канівський
18. Клавдія Корецька (член НРУ)
19. Роман Юрчишин (член НРУ)
20. Роман Микитюк (член НРУ)
21. Богдан Денисюк (член НРУ)
22. Олексій Ошуркевич
23. Юрій Рожанський (член НРУ)
24. Святослав Кравчук
25. Олександр Більчук (член НРУ)
26. Зіновій Крижанівський
27. Геннадій Кожевников (член НРУ)
28. Олег Максимович

29. Михайло Тиский (член НРУ)
30. Михайло Пастернак
31. Микола Поліщук (член НРУ)
32. Геннадій Батов
33. Василь Шах
34. Марія Зеленова
35. Іван Ульчак
36. Петро Семенюк
37. Юрій Корчук
38. Валентин Придюк
39. Анатолій Базилюк
40. Костянтин Демченко
41. Марія Мандрик
42. Валерій Вишняк
43. Володимир Дзюб'як
44. Олександр Харчина
45. Ганна Кравчук
46. Лариса Клименко (член НРУ)
47. Віктор Крачунов
48. Микола Курилюк
49. Юрій Міщук
50. Анатолій Литовченко
51. Галина Лисюк
52. Юрій Коваленко
53. Валентин Щукін
54. Ігор Попович
55. Володимир Киричук
56. Володимир Калахан
57. Віктор Степаненко

Додаток № 41

Чисельний склад Волинської регіональної організації Народного Руху України (ВРО НРУ) станом на 1 березня 1990 р.

Осередки м. Луцька, Луцького району

1. Завод ДПЗ-28 – 155
2. Волинський обласний художній фонд – 54
3. Шовковий комбінат – 20
4. Луцький завод виробів із пластмас – 60
5. Луцький електроапаратний завод – 23
6. Луцький приладобудівний завод – 34
7. Луцька взуттєва фабрика – 5

Додатки

8. с. Садів – 20
9. Луцьке міське Товариство української мови ім. Тараса Шевченка – 20
10. Луцький ЖЕК №8 – 16
11. Луцьке відділення проектного інституту “Діпроспецавтотрас” – 43
12. с. Буяни – 5
13. Кооператив “Ентузіаст” – 6
14. Луцький автомобільний завод – 32
15. с. Рокині – 20
16. Волинська обласна психлікарня с. Ліпіни – 9
17. Станція швидкої допомоги – 34
18. Луцький завод “Побутрадіотехніка” – 20
19. Луцьке відділення Волинського ОПЕС – 12
20. Луцький філіал Товариства Лева – 30
21. Луцький філіал Львівського політехнічного університету – 10
22. с. Торчин – 45
23. Луцький міськвиконком – 7
24. Художньо-виробничі майстерні – 25
25. За місцем проживання в м. Луцьку (три) – 40
26. с. Несвіч – 16
27. Стир-Горинське управління експлуатації річок – 10.

Осередки м. Ковеля, Ковельського району

1. Ковельське СПТУ-5 – 10
2. За місцем проживання центрального району м. Ковеля – 25
3. Завод “Ковельсьільмаш” – 28
4. Ковельське ДПКУ – 13
5. Ковельський АРМ та АТП ОСС – 16
6. с. Задиби – 9
7. Ковельський м'ясокомбінат – 8
8. Ковельський лісгоспзаг – 6
9. Завод “Ковельбудіндустрія” – 7
10. Ковельський сирзавод – 8
11. с. Голоби – 15
12. За місцем проживання південної частини м. Ковеля – 15.

Осередки м. Нововолинська

1. Нововолинська шахта №9 – 7
2. Нововолинський завод “СТО” – 123
3. Нововолинський механічний завод – 36

Осередок м. Володимир-Волинського

1. За місцем проживання – 18

Осередки м. Горохова

1. За місцем проживання – 31

Осередки м. Рожище

1. За місцем проживання – 15
2. с. Куначівка – 10

Осередки м. Ківерці

1. За місцем проживання – 61
2. с. Жидичин – 7
3. Жидичинський силікатний завод – 6

Осередки смт. Локачів

1. смт. Локачі – 16
2. с. Затурці – 18
3. с. Війниця – 7
4. с. Замличівське – 6

Осередки м. Маневичі

1. За місцем проживання м. Маневичі – 16
2. с. Колки – 13

Осередки смт. Турійська

1. За місцем проживання смт. Турійська – 20
2. За місцем проживання с. Луків – 19

Осередок м. Любомля

1. За місцем проживання – 21

Осередок смт. Іваничі

1. За місцем проживання – 23

Додаток № 42

**Виступ Євгена Шимоновича на луцькому
стадіоні "Авангард" на антирухівському
мітингу, який організував Волинський обком
КПУ за вказівкою та сценарієм ЦК КПУ
22 вересня 1989 р.**

Шановні волиняни, шановні гості – ті, що прийшли сюди самі, і ті, кого привели під розписку!

Кожне місто має свою Ніну Андрєєву і тих, хто за нею стоїть. Луцьк нарешті має теж. Луцька Н. Андрєєва зветься П. Петров. Переді мною газета "Радянська Волинь" за 22 вересня. В ній, якраз у переддень мітингу, опублікований лист під заголовком: "Хто розхитує човен". Опублікований на першій сторінці і служить прелюдією цього мітингу.

Отже, лідерів Руху, та й увесь Рух, звинувачують у тому, що ми: не збираємо врожаю, не прочищаємо очисні споруди, русла Стиру і Сапалаївки, не зловили ще досі жодного браконьєра.

Допускаючи певну слушність першої пропозиції, щодо збирання врожаю, лідери НРУ звертаються до лідерів партії, лідерів комсомолу, профспілок та інших громадських організацій із закликом приєднатися до нас. Повторимо хороший приклад братньої Естонії.

НРУ досі не мав можливості звернутися до громадян області по радіо, через пресу, з причин, що всім вам добре відомі. Користуючись наданою нам можливістю, закликаємо: наступної суботи, 30-го вересня, о 8-ій годині, всі, хто має почуття громадянського обов'язку, зберемося тут, біля стадіону, в робочому одязі й тими самими автобусами, що так гостинно були подані сьогодні для вас, при нинішньому браку пального, поїдемо вже всі разом – НРУ, партпарат, керівники радянських органів, представники організацій та підприємств, що присутні сьогодні, - допомагати нашим селам збирати врожай. Знову буде спалено бензин, але на той раз - не даремно.

Всіх народних депутатів просимо приєднатися до нас теж. Звернення НРУ пропонує внести в резолюцію мітингу.

Додаток № 43

Виступ Євгена Шимоновича на мітингу в День Злуки 22 січня 1990 р.

Більшість з нас, хто тут зібрався сьогодні, вчинив для себе важливий громадянський акт.

Кожен з нас, хто повернувся з всеукраїнського Ланцюга злуки, переступив невидимий поріг громадянства, спричинився до відтворення тої урочистої події 1919 року, коли вперше після століть неволі засвітила надія національної державності Соборної України.

Вперше за всю нашу сутність десятки тисяч людей вишикувалися у величезну чергу через усю Україну за найбільшим нашим дефіцитом – дефіцитом Правди про нашу історію, – покинувши свої домівки, з дітьми і внуками, ставши знову громадянами Української Народної Республіки, – з чим і поздоровимо один одного!

Дефіцит Правди про нашу історію...

Незабутній Леонід Макарович Кравчук нагадав нам пару днів тому по ТБ, що кожен третій, хто стоятиме в Ланцюгу української хвилі, не знатиме нічого про те, для чого він стоїть.

Леонід Макарович – великий учений-ідеолог. Він добре знає, про що говорить. Він знає, що кожен народ має свою історію, і знає свою історію, бо його навчили! І лише ми, українці, унікальні люди, ще її не вивчали, не повинні були знати і не знаємо. А ту, котру знаємо, мусимо забувати або переучувати.

Але історію повинні вчити в школах, а не на мітингах. На мітингах вона робиться! Може, нема вже Академії наук, очолюваної

славетним акад. Патоном? Може, замало вчених академіків-істориків? Достатньо. Але поки що на Україні і "Краткого курса ВКП(б)" нам вистачає.

Голова НРУ І. Драч закликав нас словами: "Давайте візьмемо сьогодні добрі зерна, відсіявши полову, з того спадку, над яким трудилися покоління й покоління, які тяжко падали і ще тяжче вставали й усе-таки йшли до нас, бо працювали на єднання нашого народу, на його соборність".

Символічно, що той мітинг ми проводимо разом з міською Радою, в урочистому піднесенні, і стоїмо разом, хочу думати, по один бік не барикади, а тих завалів, які доведеться разом розбирати.

Символічно, що повторний Ланцюжок єднання злучив стару нашу Замкову площу з новою Київською і дає кредит довір'я тій обласній Раді, котру нам належить обрати, надіюсь, уже демократичним шляхом.

Символічно, що всі, хто тут зібрався, почувася не як безпартійні чи комуністи, чи члени УГС або інших партій, а як приналежні до єдиної сім'ї, що прагне суверенності своєї України, незалежно від своєї посади в державній чи партійній ієрархії.

В цю урочисту хвилину серед нас не бракує і тих, хто в часи лихоліття чи національних метаморфоз повинні очолити народ і бути його духовними провідниками. Так, серед нас є й духовенство.

Ролі кожного в історії змінюються; 10 років тому ми були вдячні нашим священикам за те, що вони мали мужність підтримувати вогонь у лампаді нашої віри і духовності.

У період національного відродження блаженного вогника лампади мало – необхідний яскравий вогонь нового світла, за котрим сміливо підуть люди. Де ви, духовні отці, поводитирі свого народу? Чому ми із заздрістю озираємося на своїх сусідів, пам'ятаючи, яку підтримку і духовну допомогу одержувала польська "Солідарність" у час свого народження і боротьби?

Яку духовну підтримку має народ Литви сьогодні? Будьмо разом у цей період національного відродження, бо найбільше люди спрагли за тею духовною славою, що лунала б на рідній мові.

71 рік тому були сказані такі слова: "Від нині воєдино зливаються століттями відірвані одна від одної частини єдиної України, ЗУНР і Наддніпрянська Велика Україна.

Здійснилися віковічні мрії, якими жили і за які вмирили кращі сини України. Від нині є єдина, незалежна Українська Народна Республіка. Від нині український народ, увільнений могутим поривом своїх власних сил, має тепер змогу з'єднати всі змагання своїх синів для утворення нероздільної незалежної української держави на добро і щастя робочого люду".

Актом Злуки двох частин України були сказані ті слова. Чи ж маємо право забувати їх тепер?

Додаток № 44

Виступ Євгена Шимоновича на урочистому мітингу з нагоди підняття національного синьо-жовтого прапора над приміщенням Луцької міської ради, що проходило на Театральній площі 15 липня 1990 р.

Коли Христос завис на хресті [і на землі запанувала темрява і розірвалася завіса в храмі], останніми його словами, як повідав нам апостол Іоан, були: "Звершилося!"

Звершилося, сталося, щоб збулося пророцтво, щоб сталося воскресіння кожного з нас. Т. Шевченко, апостол українського народу, передбачав:

"... не тіштеся, злії люде!

Церков домовина розвалиться!

І з-під неї – встане Україна!"

Сьогодні ми є свідками того, як воскресає Україна. Звершилося, сталося; сталося те, що мусило статися!

Сьогодні наш прапор засвідчує торжество нового духу, нового мислення і нової надії. Бо прапор – то не лише двоколірність матерії, а й двоколірність людей. Прапор когось еднає, когось розмежує. Ми завжди мали ту біду, що Люд і Влада стояли під різними кольорами.

Сьогодні в Луцьку ми стоїмо всі під одними. Згадаймо, як три дні тому міська Рада одноставно за ті кольори проголосувала! Сьогодні вони ті, що мають усіх об'єднати – і безпартійних, і республіканців, і демократів, і комуністів, бо ми всі – громадяни єдиної України!

Я не ототожнюю сьогоднішніх комуністів з тими, хто поставив над нами злочинний експеримент, який триває 70 літ, отож, вважаю правильним їх вихід з тої партії. То не зрада ідеалам – ідеали зрадили ті, хто вказав на спосіб реалізації тих ідеалів через класову боротьбу.

Сьогодні, зі слізьми радості на очах, ми повинні обняти один одного, подати руки і допомогти тим, хто піддався комуністичній деморалізації і кається; допомогти один одному стати громадянами України.

Повикидаймо каміння з-за пазух, станьмо добріші і толерантніші, простімо один одному нашу брехню і лицемірство, в ім'я тої великої цілі, якою є Українська держава!

Вшануймо сьогодні пам'ять тих, хто так само гаряче чекав цього моменту і боровся за нього ціле життя, але кому так і не судилося дійти до сьогодні. І їх нема серед нас.

Українська держава, до котрої йшли і за яку вмирили десятки поколінь, уже не за горами, а нам випадає щастя бути на її порозі.

Розсипаються в небутті Щербицькі. Ставши на помело, зникають у придворних пансіонах Москви "мадам Шевченки".

Грюкнувши дверима, зрікаються свого народу Івашки, вибравшись на Кремлівський олімп, щоб запалювати люльку своєму ПАНУ. Ще гніздяться в нагрітих гніздах Масоли. Ще кричать і тупотять у безсилій люті, в злобній розгубленості огрядні, випечені й ситі наші яничари з Верховної Ради, називаючи себе українцями, але не спинити поступу історії. Ми поступово близимось до цілі.

Я вірю, що ми, Українці, приречені на свободу, як і всі цивілізовані народи! Не хлібом єдиним живе Людина. І не московською ковбасою, зробленою на Гушці. Не за нею невдовзі вишикуємося всі ми в довгі черги – черги за Свободою.

В черги, що будуть продовженням Ланцюга української злуки і глибшим продовженням – у громадянство України.

Хай же в тому почесному ряду першим громадянином стане мер нашого міста. Крім того, я пропоную забрати в Павленка його мандат депутата СРСР і передати меру міста. Аби, маючи мандат народу і чуючи нашу підтримку, відважувався на дальші сміливі вчинки.

Завтра Верховна Рада проголосить декрет про суверенітет України. То буде лише початок. Початок відродження незалежності нашої Республіки.

Української Народної Республіки, проголошеної IV Універсалом ще в 18-му році.

Слава героям Народної Ради, невтомним творцям нашої самостійності! Слава Україні!

Додаток № 45

Виступ Євгена Шимоновича на мітингу з нагоди зародження УПА 14 жовтня 1990 р.

Нещодавно завершилося святкове Богослужіння в УАПЦ с. Сирники. Урочисті слова Ісуса Христа, сказані ним на горі, як заповіді блаженств:

"... Блаженні голодні та спрагнені правди, бо вони нагодовані будуть.

Блаженні милостиві, бо помилувані вони будуть.

... Блаженні вигнані за правду, бо їхнє Царство Небесне" (Мт. 5: 6, 7, 10).

Ніби не дві тисячі років тому, а щойно сьогодні сказані нам. У дні, коли спадає облуда брехні, наклепів і перекручень, ми хочемо знати правду. Всю правду про нас і нашу історію. Заради цього ми і зібралися тут, щоб почути свій голос, поспілкуватися, щоб заявити, що "Ще не вмерла Україна".

Було сказано багато слів про причини виникнення і трагедію УПА. Я нагадаю лише, що за всі 73 роки, у всій неосяжній комуністичній імперії, не було жодної сили, яка б протиставилася кровожерній деспотичній силі. Навіть найвище командування Червоної армії, верхівку якої періодично переробляла сталінська м'ясорубка, було паралізоване страхом і мовчало. Я не говорю вже про інші державно-політичні

структури. І УПА виявилася тою єдиною силою, що в умовах цілковитої приреченості розпочала боротьбу з двома ворогами – коричневою і червоною чумою. Колишні вояки УПА мені казали: “Ми розуміли, що ми приречені, але не могли діяти інакше”.

Сьогодні кращі сини і дочки України намагаються теж зробити відчайдушні надлюдські зусилля, аби вона стала по-справжньому самостійна, щоб краще жилося нам з вами. З бігом часу методи боротьби змінюються, але залишається одне – готовність до самопожертви за волю України.

Центр національно-визвольної боротьби за свободу нині перемістився з Волинських та Карпатських лісів у Київ, на площу Незалежності, де в нових умовах іншими методами ведуть мирну, жертвовну боротьбу наші діти.

“... Блаженні голодні та спрагнені правди, бо вони нагодовані будуть!” – чи не до них звернена та обіцянка Христа, і чи не до нас одночасно, щоб не залишилися вони там самотніми, без нашої підтримки.

Якою ж нелюдською, злочинною має бути та система, та влада, що організувала і сховала голодомор 32 – 33 рр., та влада, що своєю бездіяльністю, неспроможністю може довести до голоду весною 91-го р., та влада, яка нині, тримаючись на комуністичній більшості в парламенті, ігнорує голодування дітей і цинічно регоче на звістку про це.

Чи можна збудувати щастя цілого людства ціною страждання хоч би однієї невинної дитини – запитував Достоевський.

Можна, - відповіла група “240” побратимів Чаушеску, брутально глумлячись над чистою жертвою студентів. Ні, я не помилився – саме 240. Бо 240-ий – то той кам’яний ідол, тінь котрого і падає на голодуюче студентство. Той ідол, у підтримку якого наш Президент щойно видав Указ. Воно і зрозуміло, і все стає на місце. Бо ніхто не сумував, коли демонтували за одну ніч пам’ятники Сталіну. Бо залишався Ленін. Кому ж кадитимуть ладан партійні жерці, коли впаде останній ідол людиноненавистницької віри, і нащо тоді вони, котрих мільйони? Для того і перевертають поняття демонтажу ідолів системи з глумлінням над Леніном, як людиною. В Ульяновську, Москві – хай собі стоїть. Там, у самому центрі Києва, біля підніжжя того, хто знищив УНР, нині горять яскраві дитячі серця, освітлюючи площу Жовтневої революції і перетворюючи її на площу Незалежності, незалежності України.

Антинародна політика КП усім добре znana. Але в тяжкий для народу час усі політичні сили беруться за руки, для його порятунку.

Однак того не сталося. Комуністична більшість парламенту зірвала остаточно маску зі свого лица, очоливши ідеологію, якій вона служить – ідеологію служіння Московській імперії.

Брутально зневажаючи реалії життя і думки людей, зумисне не помічаючи анахронізму своєї поведінки, партійна група “239-го калібру”

вистрілила в серце народу, зігнувши вимоги солдатських матерів, страйкуючих робітників і голодуючих студентів, ігноруючи здоровий глузд усього Українського народу, потопталась і поглумилась над Декларацією про суверенітет України. Ганьба "КПСС"!

Гіркота, біль, досада і стид мучать нас, коли бачимо, що захистити нас від партійної сваволі вийшли ті, хто найменше винуваті в існуючому політико-економічному становищі. Вийшли невинні діти. Що ж дивуватися! Не ситим же партапаратникам у відставці сідати на голодівку, для них вона не характерна.

Невже нема в КП іншого, такого ж безрадного, і обмеженого кандидата на прем'єра, як Масол, щоб, хоч для годиться, його замінити? Чи вже всі "брежнєвці" повимирали? Чи всі соратники Щербицького вже киплять у смолі?

Але навіть на такий крок не йдуть вони в своїй ситій зарозумілості. Але то зарозумілість снігової баби, котру "весна народів", що пробудилися вже, змете з історії, як скрізь в Європі.

Студенти приносять себе в жертву ради нас з вами. Невже ж ми такі раби, що далі робитимемо вигляд, ніби нічого не відбувається? Масол не подасть у відставку, якби в тіні Леніна лежала навіть рідна мати. Як колорадський жук, переживши не одного вождя, він вилазить весною знову, щоб їсти нове покоління.

Піднімемося же і ми на захист нашого національного відродження, скажемо рішуче "Ні" партійній мафії; далі нам відступати нікуди і нема чого. Слава героям Народної ради, невтомним борцям за нашу незалежність, слава нашим дітям, що не мають рабської психології. Слава Україні!

Додаток № 46

Виступ Євгена Шимоновича на жалобному мітингу за жертвами комуністичного геноциду, що проходив у м. Луцьку на Театральній площі 7 листопада 1990 р.

Шановна громадо!

Сьогодні не відбулася панахида, з причин, що від нас не залежали, але не забуваймо, що день 7-го листопада оголошений Рухом Днем жалоби, скорботи за тими 40 мільйонами жертв нашого народу, принесених на капище мотлоху ленінізму.

І називаючи зло на ім'я, одночасно я закликаю всіх не мати зла в серці, не мати ненависті чи непримиренності до тих, хто ще й сьогодні залишається сліпий, або чиї очі зав'язані, або хто їх боїться відкрити, щоб не осліпнути від жорстокої Правди. Вони жалю гідні.

Хай не звучить на сьогоднішньому мітингу нікому "Ганьба", бо то не личить до жалоби.

Солодкий дурман неволі вивітрився поволі з нас, і ми зібралися тут. Той самий дурман, той наркоз, на жаль, ще клубиться сьогодні під обкомом і в головах тих, хто зібрався там, біля Сибірського Перуна, де вже з партійних кадьниць здіймається фіміам, Перуна, якому вони востанє віддають шану із запеклістю поган.

Комунізм – то тяжка, затяжна хвороба, і видужання з неї довге і болісне для багатьох. Мені шкода тих людей. Тож не дивуймося, що одужання затягується, хоч тут, на цій площі, зібралося стільки тисяч лікарів тої хвороби. Але медицина знає, що, крім зусиль лікаря, потрібна добра воля самого хворого. Тож не лишаймо їх надії, будьмо милосердними і терплячими.

У той самий час, коли тут кожен промовець з болем вивідає все, що назбиралося за роки глухонімоти, тут поряд, недалеко від нас, буяє оазис застійно-партійного життя. Де возносять молитовні подяки своєму вождю і своїй системі ті, кому є за що дякувати, принаймні було за що дякувати донині. Там правлять бал ті, хто і надалі готові робити нас щасливими в оновленому союзі. Але чи буде за що дякувати вже завтра?

Особливо тим, кого зібрали там тими самими методами, які недавно збирали і нас на паради, зневаживши їх останній раз? Тих, хто скористався з Ленінської ідеї не більше, ніж присутні тут, тільки ще досі не зміг переступити границю свободи. Я вірю, вони приєднаються до нас!

Лютнева революція знесла імператора, але не розвалила імперії. Не впала імперія і в часи захоплення влади в листопаді 1917 року Леніним, чи в квітні 1985 року Горбачовим, що став самозваним президентом.

І тут проходить водорозділ. Як не змішаються вода і олія, так не можуть з'єднатися Народна рада і парламентська більшість у ВР; так не можуть об'єднатися депутатські групи в інших радах, як не можуть об'єднатися діти того самого народу, доки вони переслідують різні цілі, доки одними словами називають різні поняття, доки будуватимуть вежу вавилонську, як то діється в цю хвилину в Луцьку. Доки одні співатимуть: "Ще не вмерла...", а інші: "Это есть наш последний..." Доки одним Батьківщиною є Україна, а другим – "единая, неделимая".

І коли депутати Народної ради звернулися до нас, нагадавши, що після Жовтневого перевороту в Росії 1917 року почався відлік особливо тяжких випробувань для Українського народу, що зазнав страхітливого геноциду, голодоморів 22 – 24 рр., 32 – 33 рр. та 47 – 49 рр., масових розстрілів, депортацій, нечуваних репресій, вони виразили наші роздуми і спомини. Бо всерйоз сприймаючи Декларацію про державний суверенітет України, ми вважаємо недоречним і невчасним, а заодно і принизливим, відзначити свято чужої держави, яка знищила нашу і поглимилася над своїм народом, або не помічати, як при тому аплодує дехто, хто теж зараховує себе до Українців.

Увагу тих зденаціоналізованих Українців, далеких від ідейно-політичних пристрастей, хочу звернути на багатство наших святкових полиць нині, котрим і купони не допомагають. Святкувати при таких обставинах може або той, хто має інші полиці чи корита, або той, хто з'їхав з глузду.

В той самий час депутатська більшість нашого парламенту, як голий король, не соромлячись банного одягу, безцеремонно повчає Українців: "Зречення Соціалістичної революції приведе до втрати фундаментальних цінностей і життєвих орієнтирів мільйонів людей..."

Таке зречення скрізь у Східній Європі привело народи до свободи, і вони вже починають видиратися догори з тих фундаментальних цінностей.

А на Україні їм буде біда, якщо ми зречемося тих життєвих орієнтирів і їхніх цінностей. Тому вчора вони в Кривому Розі вліпили ще один пам'ятник своїй тоталітарній системі в образі пам'ятника Леніну. А могли б відкупити наш бартерним обміном на газові труби для поліського округу т. Парасунька.

З чим прийдеш у III-тє тисячоліття, Україно? З Леніним, Жовтнем, Чорнобилем, Злиднями і "КПСС" – чи з Богом, правдою, самостійністю і надією на щастя своїх дітей?! І якщо не хочемо, щоб нас більше визволяли, мусимо визволятися самі!

Слава Україні, що визволяється! Вічна пам'ять героям, що склали голови за її незалежність!

Додаток № 47

Виступ Євгена Шимоновича на IV сесії Волинської обласної ради 22 листопада 1990 р.

У розмовах з різними людьми мені доводилося чути такі категоричні судження, з котрими я аж ніяк не міг погодитися.

"Всякі спроби об'єднатися з комуністами приречені. Вони ніколи не будуть з вами в питаннях самостійності України. Бо то номенклатурні холопи і московські холуї".

Я рішуче заперечив тим словосполученням, нагадавши, що то все наші люди, представники того самого народу. Багато – вихідці з села, зі щоденних наших злиднів, і не може такого бути, щоб у боротьбі за свої класові інтереси все, що національне, все, що українське, щоб було їм чуже.

І якщо раніше всі ми мовчали, бо боялися себе проявити, то тепер, коли параліч страху пройшов уже в усіх, нема його і в комуністів. Я хочу вірити, що всі вони – від механізаторів до секретарів райкомів і обкомів, яких тут є більше 20-ти – одноголосно привітають відродження нашої національної гідності і її символів, що міцно пов'язані з історією Волинського краю. Закликаю вас своїми діями підтвердити правильність моїх припущень.

Хай сьогодні кожен підніметься над своїми груповими амбіціями і згадає, хто ми є і чийого народу ми діти. Сьогодні ми повинні усвідомити, що ми – не лікарі, голови колгоспів чи партійні секретарі, а творці і учасники історії нашого краю, котрий завжди прагнув до свободи, і навіть у часи татаро-монгольської навали Волинське князівство залишалось єдиним, що не було нею поневолене.

Коли через скількись років будуть вивчати, що діялося на IV-й сесії нашої Ради, хай неупереджений літописець підкреслить, що український прапор над обласною Радою підняв, спочатку проголосувавши, знаний інтернаціоналіст, генерал, депутат Юдін.

Начальник КДБ, депутат Деменко, - запише далі літописець, - пристрасно переконував присутніх у залі в тому, що без суверенітету України – а прапор є однією з його ознак – не буде ні хліба, ні ковбаси, ні шкарпеток, а купони залишаться дитячою забавкою. Але даремно переконував переконаних – бо депутати – Жгутов, Єфремов, Верещак, Цаль-Цалко, Лесик і навіть Гарасюк – в емоційному пориві схвально скандували: “Прапор, прапор, синьо-жовтий прапор!”

Неупереджений Нестор Волині описуватиме далі, як у час, коли сильна рука Юдіна почала піднімати наш синьо-жовтий прапор на висоту, куди кожний інший боявся дістатися, почувся тихий, але прекрасний голос обласного прокурора Заплотинського, котрий на той раз не розповідав уже про нібито незаконність нашого рішення, а урочисто почав: “Ще не вмерла Україна...”

Не забуде літописець і того, як услід за прокурором слова нашого гімну дружно підхопили депутати Лазарко, Кучеренко, Воробей та інші ліберальні товариші, з-поміж котрих приємно виділявся хриплий бас Маховикова, що, випереджаючи темп, виводив: “Душу й тіло ми положим за нашу свободу і покажем, що ми, браття, козацького роду!”

Спостережливий літописець встигне помітити і сльозу в очах росіянки Головенець, котру їй так і не вдалося приховати в таку урочисту хвилину. Видно, згадалася важка, застійна атмосфера з’їзду профспілок, який недавно пройшов, або що інше...

А розгнівані деструктивні сили з т. зв. “демблоку” шалено кричали і тупали ногами, бо партапарат на той раз перехопив їх ініціативу. Тож давайте консолідуватися і не будемо сперечатися: хто перший підніме наш український національний прапор, уважаймо – над Волинню.

Давайте разом голосувати! Бо я маю сильну підозру, що партапарат залишив для себе пріоритетне право виконати ту священну місію, як тільки з Москви надійде зашифрований сигнал Нобелівського лауреата. Не чекаймо на Нобелів – вирішуймо самі!

Додаток № 48

Виступ Євгена Шимоновича на мітингу, що проходить у м. Луцьку на Замковій площі 13 січня 1991 р., у підтримку литовського народу в його боротьбі за незалежність

По всій безмежній імперії сьогодні йдуть мітинги. Мітинги підтримки свободи і незалежності. Днями виповнюються річниці проголошення УНР і Дня Злуки УНР і ЗУНР в єдину незалежну державу. Кажуть, що вона була буржуазна. А Французька республіка – хіба не буржуазна? Але вона була наша, вона була вперше і вона була задушена більшовицькими бандами, накликаними на Україну "Комитетом національного спасення" в Харкові.

Сьогодні, кризь вибухи бомб, виття сирен і гул авіації в Персидській затоці, долинають голоси світової демократії, словами великого сина Литви, польського поета Адама Міцкевича: "Litwo! Ojczyzno moja! ty jesteś jak zdrowie. Ile cie trzeba cepić, ten tyłkosie dowie, kto cie stracił".

Ціну литовської втрати може добре оцінити Український народ, історія якого – суцільні втрати. Польща, Литва, Росія – одвічні сусіди України. Польща має незалежність, Литва її виборює, Росія кипить. Що чекає Україну? Шеварднадзе своїм громадянським вчинком, вчинком людської порядності, відповів нам: диктатура.

Чекає нас і всіх, хто не об'єднається нині в єдиний демократичний фронт. Єдиним фронтом, узявшись з нашими балтійськими братами за руки, а не за автомати, як то підказують оскраженілі полковники і їх прислужники – Невзорови. Нехай у цей день пам'яті нашої незалежності тисячкілометровий ланцюг людських сердець у братній солідарності простягнеться далеко на Північ; хай сумні синьо-жовті кольори наших надій на свободу доповняться яскравими жовто-зелено-червоними литовськими кольорами боротьби і незламності в поступі до незалежності.

14 забитих, 63 зниклих безвісти, 160 поранених – така її попередня ціна. За останній тиждень ми бачили все – і повернення брежневської правди на екрани, істеричне "кликушество" Горбачова, блюзнірство Крючкова про холості патрони, якими "захищалися десантники, штурмуючи телецентр".

Як знаємо тепер правду про Хатинь, так довідаємося колись правду про зниклих безслідно і таємничі мішки, що викидалися з вікон телецентру і ладувалися на вантажівки.

Берлін-53, Будапешт-56, Чехословаччина-68, Афганістан-79; а ще – Баку, Фергана, Сумгаїт, Тбілісі, Оша, тепер – Вільнюс. Коли наша черга? Географія злочинів наближається до України все ближче; свідомість тому і зібрала нас тут. Що ж на всі ті події Президент? Він, виявляється, нічого не знає, все робилося без нього, він же – миротворець!

Увесь світ знає про події в Литві і кричить від гніву і болю, не знає лише Президент. То хто тоді править у країні? В таких випадках керівники йдуть у відставку! Правда, в правових державах!

Єлена Боннер, удова академіка Сахарова, звернулася до Нобелівського комітету з проханням викреслити зі списків ім'я її чоловіка, щоб воно не стояло поряд з іменем Генерального секретаря ЦК "КПСС". У тому ж ряду стоїть ім'я польського електрика Леха Валенси. Нині він президент Польської Республіки. Віддаючи належне його мужності, стійкості, його величезному внеску в справу боротьби і перемоги польської "Солидарності" над гідрою комунізму, я пропоную закликати його приєднатися до звернення вдови акад. Сахарова і зняти своє ім'я з Нобелівських лауреатів миру. Бо є підстави припускати, що кандидатом у лауреати 1991 р. стане САДДАМ ХУСЕЙН, побратим наших вождів, сьогоднішня жертва змови міжнародної буржуазії, після наданої ним братньої допомоги народу Кувейту. Союзний договір, укладений Іраком з Кувейтом, як і той, що вдруге Москва намагається підписати кров'ю в Литві, повинні послужити нам пересторогою перед весняним референдумом, на якому з диявольським лукавством стоятиме питання так: чи хочеш ти жити в оновленій співдружності суверенних держав вільних народів, в якій безперешкодно розвиватимуться всі нації? Словом, чи хочеш ти жити в раю? А хіба ж ми вже не живемо в раю? Тоді читаймо Конституцію "СССР"!

Я вважаю, що увнесення питання свободи народу на референдум є аморальністю, кожний свідомий українець не братиме участі в тому лицемірному імперському шабаші! А несвідомий? Голосуватиме за все, за що накаже голосувати парторг, бригадир чи голова колгоспу – це за мішок комбікорму, коні на весну чи фіру краденої конюшини.

Тепер подивіться, як голосували про суверенітет українські депутати на З'їзді в Москві, хай нам відкриються очі!

Сококов, Громов, Масол, Івашко, Єльченко, Олійник, Патон, Кас'ян, Орлик, Павленко, Гуренко та ін. голосували П Р О Т И. То про таких Шевченко писав:

Раби, підніжки, грязь Москви,
Варшавське сміття ваші пани,
Ясновельможнії гетьмани.
Чого ж ви чванитесь, ви!
Сини сердешної України!
Що добре ходите в ярмі,
Що лучче як батьки ходили.
Не чваньтесь, з вас деруть ремінь,
А з їх, бувало, й лій топили.

Я пропоную звернутися до Голови Верховної Ради України Л.Кравчука з вимогою приєднатися до голів 4-ьох суверенних Республік. Так само, як Єльцин, закликати українців, які служать в

армії, щоб не брали участі в кривавих акціях і не направляли зброю проти цивільного населення. В світлі литовських подій стає очевидним, що Україні потрібні свої збройні сили, які б захистили нас не від міфічного зовнішнього імперіалістичного ворога, а від реального внутрішнього – імперіалізму, яким надалі залишається "КПСС". Варварські акції десантників у криваву неділю нанесли останній смертельний удар по т. зв. перебудові. Кров невинних людей змила останні сліди гриму з тих, хто править нами. Але вона змила щось і з наших душ і примусила всіх зібратися тут сьогодні. Прах Любарта перевертається в землю і волає до нас: "Українці! Будьте громадянами, не залишайте в біді мій народ! Розправа над Литвою стане розправою і над Україною!"

І ми підтверджуємо сьогодні свою рішучість стати на захист паростків демократії в нашій країні. Протестують народи Росії, протестує Польща, протестує весь демократичний, цивілізований світ. 16 січня, в день похорон жертв кривавої неділі, депутати різних рівнів Рад Волині, що зібралися в Будинку політосвіти, відмовилися вшанувати їх пам'ять. Біль і сором відчули ті, кому близька доля братнього литовського народу.

Вибачимось же перед литовцями за наших обранців, схиливши на хвилину наші прапори.

Хай живе незалежна Росія Єльцина!

Хай живе вільна Польща!

Слава непокірній, волелюбній Литві!

Слава Україні!

Додаток № 49

Виступ Євгена Шимоновича на V сесії Волинської обласної ради 8 лютого 1991 р.

Коли ми позавчора зачаровано слухали виступ Навроцького Федора Кіндратовича, надавши йому право в п'ять разів перевищити регламент, а він простими, по-селянськи скупими словами висловив увесь біль, усю правду нашого села нині, у відчайдушному пориві зробивши те, чого не зміг ніхто другий – і примусив кожного замислитися, чого ж ми тут сидимо, навіть тих, хто, не ховаючись, сміявся з його щирості й відвертості. Він устиг запитати: "Що є виною того, що ми такі бідні, чого ми, депутати, нічого не можемо зробити для того, щоб щось змінити, і що треба зробити?" Але далі – своїми аплодисментами ми не дали йому закінчити і зробити висновок, тому його питання зависло в повітрі.

Думаю, що секрету нікому не відкрию, бо і так усім зрозуміло, що винувата наша система, котра злиднями щоденного життя довела свою нежиттєздатність. Москва ж намагається оживити того трупа, називаючи його оновленою федерацією, устами знаних погоничів у

райське життя – Лігачова, Полозкова, Гідаспова і Горбачова, наганяючи нас на т. зв. референдум, де з диявольським лукавством стоять питання: “Чи вважаєте Ви необхідним збереження СРСР (як оновленої федерації рівноправних суверенних республік), у якій повною мірою гарантуватимуться права і свобода людини будь-якої національності?”

Так само, якби в дитини запитати, чи хоче вона нову маму, яка буде гарніша, добріша, все купуватиме, все дозволятиме, буде краща, ніж рідна, котра вічно сумна і зажурена. Навіть дитина знає, що своя мати – найкраща!

А дорослий - 17-го березня – відповідь прямо: “Геть московську мачуху!”

А як би поставився до того референдуму наш пророк і батько Т.Г.Шевченко? Так само, як уже раз, після чергового “оновлення” федерації підписом Богдана Хмельницького, з приводу чого поет писав:

“... А тим часом перевертні нехай підрастають

Та допоможуть москалеві господарювати

Та з матері полатану сорочку знімати.

Помагайте, нелюдки, матір катувати”.

Яке моє ставлення до референдуму? Безпартійного, що ніколи не був у партії, дільничного лікаря, громадянина України? Я вважаю: винесення на референдум питання в тій формі, як воно запропоноване, - блюзнірство. Коли для багатьох людей не зрозуміле навіть саме поняття “референдум”, що не проводився ніколи за всю історію “СССР”. Коли народ не підготовлений до нього, проведення референдуму так само аморальне, як подання сліпому фальшивої монетки.

Моя сім'я в тому шабаші участі брати не буде. А якби я боявся парторга чи бригадира, чи свого голову колгоспу, коли б ті, виконуючи вказівки пленуму ЦК КПУ, пильно стежили за мною, щоб я взяв участь, я б мусив піти, взяти бюлетень, зайшовши з ним у кабінку, викреслив би в ньому слово “ТАК” і слово “НІ” і кинув би його в урну, знаючи, що такий бюлетень вважатиметься недійсним. Бо життя моїх курей, качок, свиней, телят і моє, нарешті, залежить у селі від згаданих зверхників.

При тому я б скористався ще з послуг 8-го чуда світу – нашої торгівлі, яка “викине” на референдум широкий асортимент затриманих наразі товарів, про які почуємо в доповіді прем'єра Фокіна в найближчу п'ятницю. Думаю, там будуть навіть шкарпетки!!

І останнє. В час, коли Президентом фактично вводиться військове становище, коли населення доведено до відчаю відсутністю елементарного одягу, взуття і продуктів, коли матері в содомній спробі накормити дітей уже зранку мітинують під магазинами в чергах, коли знову, в котрий раз, обкрадене селянство при декларованому

пріоритетному розвитку села, коли населення поділене на сільське і міське, а соціальне напруження між людьми, які полярно ставляться до суверенітету України, видають за міжнаціональне, проведення референдуму я вважаю глумлінням над терплячістю людей. Слід вважати його проведення передчасним і непідготовленим. Знову викинуті будуть мільйони, а користі – жодної. Нема закону про громадянство. Нема нової конституції України, а тому й такий поспіх імперського центру є злочинним.

Отже, сп'янілі від наданого щастя стати знову рабами, під заклики знаних місіонерів, з осаннами на устах, кинемось очманіло в оновлене, пофарбоване московське ярмо. А люди питають нас: доки будемо жити так – на босу ногу, голу спину, і порожній шлунок? До тих пір, доки наші обранці більше дбатимуть за суверенітет Барбадосу, оновлену федерацію, де всі мають стати такі щасливі, як на Барбадосі, а не за свій народ, свою самостійну державу, свою Україну.

Доки преса і радіо, і телебачення, залишаючись під однопартійним контролем, висвітлюватимуть людям лише один бік справи.

Дякую за увагу.

Додаток № 50

Виступ Михайла Тиского на першотравневому мітингу у Луцьку 1 травня 1990 р.

Шановні лучани, гості міста!

Дозвольте привітати Вас зі святом, Днем міжнародної солідарності трудівників цілого світу. Трудовий люд усієї Землі завжди прагнув кращого життя, соціальної рівності. Найпрогресивніші уми людства впродовж тисячоліть теоретично обґрунтовували можливість створення суспільства соціальної рівності без експлуатації людини людиною. Однак побудувати таке суспільство на практиці не вдалося і до сьогодні, хоч після Жовтневого перевороту 1917 р. людство плекало надію збудувати його на уламках Російської імперії. 70-літня історія впровадження соціалізму в Російській імперії показала, що сформувати соціалізм, перестрибуючи через етапи розвитку суспільства, як системи зі своїми законами розвитку, не можливо.

Глибинна причина невдачі полягає в тому, що російські революціонери використали Марксову схему загибелі капіталізму в країні, де останній лише проходив черговий етап розвитку. За Марксом, соціалізм, як і будь-який суспільний устрій, є вінцем попереднього способу виробництва, при якому виробничі сили досягають такого високого рівня, що виробничі відносини стають перепорою для їх подальшого розвитку. В період 1917 р. Росія була напівфеодальною. Таким чином російські революціонери випередили природній хід подій десь приблизно на століття, що і призвело до катастрофи. Згідно з Марксовою теорією, революція 1917 р. – не що інше, як авантюра.

Пророцтва Івана Франка про те, що держава, побудована за рецептами Енгельса, стане тюрмою, страшною за будь-які поліційні режими, справдилися. Відразу після революції Росія стала на шлях самознищення в результаті громадянської війни, яка спричинила страшні наслідки. Так, за деякими підрахунками, у період з 1918 до 1941 рр. загинуло 37 мільйонів людей, а разом із жертвами Другої світової війни 74 мільйони.

Вина за ці жертви падає на найзгуртованішу на той час силу – більшовицьку партію. Історія КПРС насичена фактами політичного терору, демагогії і лицемірства. Партія комуністів стала механізмом тоталітарної влади, винної у створенні антигуманного суспільства, де реставровано державні засади Російської імперії. Республіканські органи партії були організаторами і виконавцями запланованого геноциду української нації 1932-1933 рр. Під керівництвом партійних ідеологів проводилася політика русифікації, позбавлення народу основ духовності, руйнування історичної спадщини, знищення інтелекту України. В результаті діяльності КПРС ідея соціалізму була дискредитована і спотворена. Спотворені були й першотравневі демонстрації, на які зганяли людей майже силоміць.

Сьогодні вперше за багато років Волинська крайова організація Народного Руху України за перебудову зробила спробу організувати першу демократичну першотравневу демонстрацію. Думається, що на сьогоднішню демонстрацію вийшла та соціально активна частина мешканців міста Луцька, якій хочеться продемонструвати свою одностайність з народом братньої Литви, що бореться за свою незалежність.

Слава мужньому Литовському народу!

Вірю, що тут зібралися ті, хто своєю присутністю на мітингу підтримують усі народи Радянського Союзу, які борються за незалежність та відстоюють свої права. Ми також солідарні зі своїми сусідами галичанами, які досягли значних успіхів у справі перебудови. Палкий привіт Галичині і Львову від мешканців міста Луцька і Волині!

Хай живе вільна, незалежна і суверенна Україна у сім'ї братніх європейських народів!

Додаток № 51

Виступ Михайла Тиского на звітно-виборній конференції 10 вересня 1992 р.

Вельмишановні пані і панове!

Умови, що склалися у політичному житті України після референдуму і виборів 1 грудня 1991 р., вимагають консолідації національно-демократичних сил для конструктивної співпраці з усіма, хто хоче утвердити державну незалежність і перебудувати економіку та політичний лад на демократичних засадах. Однак у середовищі

рухівців народилася ідея – департизація. На III з'їзді Руху ця ідея була закріплена в документах з'їзду. Таким чином Рух, який народився в умовах монополії КПРС як загальнодемократичне об'єднання, в нових умовах не зумів зберегтися як організація, що і надалі консолідувала б усі громадські організації та партії. Протягом 1992 р. на політичному небосхилі України виникали нові партії, а вже утворені вступали в коаліцію з близькими по духу партіями та громадськими організаціями. Так, ПДВУ стала ініціатором створення об'єднання "Нова Україна". 2 серпня цього року утворилося об'єднання національно-демократичних сил, в яке увійшло близько 20-ти громадсько-політичних організацій та партій, які ще півроку тому були членами Руху. В УРП також стався розкол, що призвів до утворення нової партії під проводом Степана Хмари. Після розколу між керівниками ДемПУ і УРП встановилися досить дружні відносини. У своєму листі до мене Юрій Бадзьо просив обговорити можливість коаліції ДемПУ – УРП на наступних виборах. Таким чином на сьогодні ми маємо цілком сформований спектр (тобто розташування) політичних сил в Україні. "Нова Україна" – лівий центр, Конгрес національно-демократичних сил – правий, Соціалістична і Селянська партії – з ліва від центру, КУН і націонал-соціалісти – з права від центру. У цій ситуації Рух займає вибірково позицію, інколи підтримує "Нову Україну", в деяких питаннях пристає до правих радикалів. З потужної громадсько-політичної організації Рух перетворився в невелике напівпартійне громадсько-політичне утворення.

Найважливіші питання, які зараз турбують громадсько-політичні організації, – це утвердження незалежності Української держави і створення основ демократичного ладу. Ми живемо у час зміни історичної епохи, цілком закономірною для якого є гостра політична боротьба. Найбільша проблема часу полягає в тому, щоб прискорити проведення реформ, не ставлячи під загрозу політичну стабільність суспільства. Всеохоплююча криза влади породила б небезпеку для утвердження державної незалежності України і демократичних реформ. На хвилі масового невдоволення економічними труднощами і втрати довіри до демократів під прикриттям комуністичних гасел до влади прийшли б представники проімперських більшовицьких сил.

Фронтальна атака проти владних структур, яку намагаються вести деякі політичні сили, об'єктивно носить антирадянський характер. Тому ДемПУ виступає за еволюційний шлях подальшого суспільного розвитку, за радикальні зміни в економіці відповідно до потреб демократичних реформ за прогресивне оновлення кадрів в органах влади. При цьому критерієм відбору має бути професіоналізм, а також готовність до демократичних перетворень.

Як виглядає Волинська обласна організація ДемПУ на фоні чи у порівнянні з іншими організаціями на Волині? ДемПУ на Волині, на мою думку, ще немає великого впливу та авторитету. Причини різні.

З одного боку – політична апатія громадськості та міжпартійні чвари в стані демократичного фронту, з іншого – брак досвіду партійної роботи в нових умовах, коли нібито одна з цілей програми партії виконана: досягнута незалежність України. Разом з тим деякі члени партії є членами громадсько-політичних організацій і всюди хочуть встигнути. Так далі продовжуватися не може. Члени Демократичної партії повинні консолідуватися навколо ідеї утвердження молодой української демократії та побудови громадянського суспільства в Україні. Одночасно необхідно віднайти шляхи порозуміння з усіма партіями та громадськими організаціями національно-демократичного спрямування. Наша співпраця конче необхідна особливо в час передвиборної кампанії для того, щоб разом узгодити спільних кандидатів у народні депутати різних рівнів влади.

Дякую за увагу.

Додаток № 52

Виступ Михайла Тиского з приводу четвертої річниці утворення Народного Руху на Волині на святковому зібранні в луцькому міському будинку культури “Просвіта” 16 серпня 1993 р.

Вельмишановні пані і панове!

Чотири роки тому в цьому залі відбулася перша установча конференція Волинської обласної організації НРУ. Кожен делегат, що був на конференції, пам'ятає піднесення і тривогу, яка панувала в цьому залі. Вперше за багато років тут замайорів український прапор і з великим піднесенням зазвучав гімн нашої держави “Ще не вмерла Україна”. Майже через рік Верховна Рада УРСР проголосила Декларацію про державний суверенітет України, а ще через рік - Акт про незалежність України. Збулася віковична мрія українського народу. Більш як 300 років хвиля за хвилею повставав наш народ проти гнобителів західних і східних різних мастей і кольору. За всю історію боротьби за незалежність найбільш жертвними були останні 70-80 років. Зі Сходу на наш нарід косила червона чума, а із Заходу – коричнева. І в цей найстрашніший у нашій історії час народ знайшов у собі сили, щоб протистояти ворогам української нації. На арену боротьби за незалежність вийшла ОУН, а в роки війни – військова організація УПА. Зараз із впевненістю можу сказати, що перемогу в боротьбі за незалежність здобув Народний Рух України, але цю перемогу готували попередні покоління борців за незалежність.

Через лічені дні ми з Вами будемо святкувати другу річницю нашої незалежності. Доречне запитання, яке ми ставимо собі подумки: що ми досягли за ці роки?, які маємо здобутки? З одного боку – Україна має всі ознаки великої держави: світове визнання, армію, гроші та свою символіку, а ще ядерну зброю. З іншого – Україна сьогодні

наблизилася до початку катастрофи, яка загрожувє втратою державності. Крім об'єктивних причин такої ситуації, маю на увазі кризу нашої економіки, яка на 80 відсотків пов'язана з Росією й одноосібно не може функціонувати, є ще й суто внутрішні причини. Їх багато, навіть не знаю, яку виділити і поставити на перше місце. В'ячеслав Липинський у "Листах до братів-хліборобів" писав: "Боротьба з державою, боротьба з громадським примусом, послухом, організованістю і дисципліною проходить червоною ниткою через усю нашу історію. Ми одідичили по ній, по нашій расовій колоніальній машині, нахил винищування інтересів одиниці над інтересами держави: одідичили вроджений нами нахил до індивідуалізму та анархії.

Тому-то демократія була, єсть і буде методом, найлегше здобуваючи собі численних прихильників в Україні. Але чи методом, найкраще пристосованим до боротьби із державою, до її руйнування, можна збудувати державу?"

Держава для нас завжди була субстанцією чужою і ворожою. Засобами державних структур чужинці панували над нами. Тому в наших людей сформувалося різко негативне сприйняття держави, як уособлення зла. І коли Україна стала незалежною, ставлення до держави в нас не змінилося. Хоча, можливо, і змінилося – на байдуже, а нерідко – на вороже, недружелюбне, що формується тільки крізь призму матеріальних труднощів. Кожен з нас знає і бачить, з якою ненажерливістю наші люди розкрадають спільно набуте добро. Злодійство - на заводах і фабриках, у колгоспах і радгоспах. Одні крадуть мало, але систематично, інші, що ближче до корита, - величезними партіями. Масова несплата податків або уникнення від сплати підприємствами всіх форм власності. На фоні зубожіння народу – інфляція, невпевненість у майбутньому. Робітники заводів, фабрик і шахт скорочують виробництво, в той же час вимагають збільшення зарплати.

А як назвати діяльність наших мерів міст та голів сільських рад з наведення елементарного порядку в населених пунктах – навкруги сміття, антисанітарія, понівечені вулиці в місті Ковелі, Нововолинську та Луцьку. Чому Анатолій Поха – мер міста – не цікавиться, які і скільки товарів є в магазинах, особливо овочів улітку. 100 грамів олії на людину – це ганьба меру міста, який не домовився з керівниками підприємств Східних областей України про постачання олії. В більшовицькі часи за таке А. Поха був би вже розіп'ятий у міськкомі чи обкомі партії. Тоді був караючий меч, а зараз усе сходить з рук. У всьому винні демократи, набралися, а про народ забули – такі чутки розпускають, аби захистити себе, "владсть імущі". Доречно запитати, а на якій базі працюють демократи, які магазини вони очолюють, а які заводи і підприємства вони, очоливши, звели до банкрутства? Разом з тим не хотів би зводити наклеп на порядних керівників, які своїми діями утверджують незалежність нашої держави.

Відомо, що влада належить тим, хто розпоряджається власністю. А власністю в нас володіє номенклатурний апарат, який і гальмує реформи. У Верховній Раді частина депутатів – керівників заводів – усе ще чіпляється за соціалістичну модель економіки з її загально-державною формою власності, тобто нічиєю, при якій найзручніше красти. Інша ж виступає за негайний перехід до ринку. Оця боротьба і є причиною катастрофічного стану економіки та гальмування реформ. Тільки швидкі реформи, пов'язані зі зміною форм власності, можуть призвести до покращення економічного стану нашої країни.

Небезпечними для держави є й політичні ігри наших святих отців. Релігія, щоб мала бути для нації наймогутнішим засобом плекання духовності, миру, злагоди, любові до ближнього, стала ареною міжусобної боротьби, джерелом сіяння ненависті, злоби та помсти. Зараз в Україні на душу населення припадає найбільша у світі кількість православних храмів. Церковні пастори водночас змагаються за храми і душі людей.

Не додає наснаги і міжпартійна боротьба серед національно-демократичних сил, що ще недавно гуртувалися навколо Руху. Мене дивують амбіції керівників партій та рухів, які злобливо дихають один проти одного, бо кожен хоче довести, що він більший українець чи демократ, ніж інший. А може, не треба бачити ворогів один в одному, а об'єднуватися навколо стратегічних питань, таких, як укріплення нашої державності, і лише в тактичних питаннях діяти, як заманеться.

Часом дуже дивно бачити, як колишні соратники по Руху зараз захопилися паплюженням та боротьбою між собою, що і забувають про ті сили зла, проти яких ще недавно боролися. Прикро, що наші національні риси, за словами Івана Франка, – **“укрита злість, облудлива покірність”** – проявляються і сьогодні, як і колись. В іншому листі Іван Франко писав: “Я любив іти в ряді і люблю, але такого ряду не було. У нас було і є замало людей і до найпростішої роботи. У нас уже така вдача, що любимо вічно штуркати, аби схибив з дороги і не пішов рівно”. Багато наших лідерів годяться в національні герої, але біда в тому, що кожен з них намагається стягнути іншого з п'єдесталу, при цьому забуває, що треба рятувати Україну.

Підсумовуючи сказане, хочу висунути ідею загального миру серед усіх партій і рухів на період наступних виборів, аби разом висунути достойних кандидатів на високі державні пости на всіх рівнях влади. Згуртування демократичних сил потрібне нам, аби уникнути смертельної загрози втрати нашої державності та демократії через нечисленність кожної партії. Тільки спільними зусиллями ми зможемо відстояти чесних, порядних, професійно підготовлених та патріотично налаштованих державних діячів.

Додаток № 53

Виступ Михайла Тиского на мітингу з нагоди проголошення п'ятої річниці незалежності України 24 серпня 1996 р.

Дорогі друзі!

Рівно п'ять років тому споконвічна мрія українського народу здійснилася. 24 серпня 1991 р. сотні Волинян разом із патріотами з усіх куточків нашої Батьківщини почули це солодке слово "Свобода" біля стін Верховної Ради України. Той день став найщасливішим днем у моєму житті та доленосним для всього українського народу в прагненні жити у своїй державі.

Пригадується мені, як багатотисячний пікет біля Верховної Ради спочатку затих, слухаючи текст щойно прийнятого Акту про державну незалежність нашої Батьківщини, а після оприлюднення останнього речення "зірвавсь" від переповнення безмежною радістю на багатоголосе скандування: "Слава Україні, Слава, Слава!"

Наш народ вистраждав свою волю у борні з ворогами зі зброєю у руках. Упродовж 300 років майже кожне покоління українців піднімалося на боротьбу із загарбниками із Заходу, Сходу, Півночі та Півдня. Мільйони людей поклали свої голови на олтар Свободи і тільки наше покоління стало свідком утвердження незалежності нашої держави.

Так з Божої волі український народ став державним, але без героїчної боротьби найвідданіших патріотів такої бажаної волі ми б не бачили. Нам треба пам'ятати героїчні подвиги борців за нашу Волю всіх поколінь і виховувати повагу в молоді до їхнього ратного подвигу. Нам потрібно зараз говорити і про тих наших братів і сестер, кому на очі полуда впала, які ще не сприймають Україну як свою рідну матір. Необхідно весь час наголошувати, що рідну неньку та рідну Землю ніхто не обирає, вони даються нам від Бога.

Прикро стає на душі, коли чуєш, що всі біди та негаразди, які терпить майже весь наш народ, - від розпаду СРСР та появи незалежних держав. Такі думки висловлюють, як правило, прихвостні, злодюги та різного роду чиновники, котрі за комуністичної влади користувалися усіякими пільгами та гарантованим куском вареної ковбаси. Хочеться запитати у цих людей, чи чули вони від поляка, росіянина, німця або француза нарікання на свої держави з приводу їхнього нелегкого життя.

Думаю, що в цій складній ситуації слід знаходити істинних винуватців тяжкого економічного стану – керівників заводів, фабрик, голів колгоспів та несумлінних державних керівників різного рангу, а не звинувачувати рідну матір – Батьківщину. Саме через недбалість, злодійство, корупцію старих партійних кадрів страждають мільйони наших людей.

Єдиний і вірний рецепт виходу з тяжкої економічної кризи – наведення елементарного порядку в державі у всіх сферах функціонування держави та заміна старих, вихованих у вірності комуністичним ідеям, кадрів. Їхній досвід будівництва тоталітарного суспільства є шкідливим на сучасному етапі розбудови цивілізованого, демократичного устрою.

Після прийняття нової Конституції наш народ став на дорогу побудови цивілізованого, демократичного суспільства, де людина стане головним суб'єктом піклування з боку держави. Нова Конституція увібрала в себе найпередовіші ідеї функціонування демократичного суспільства на сучасному етапі розвитку світової правничої думки. Європа та світ прийме нас у своє товариство лише тоді, коли ми у своїй державі гарантуватимемо права та свободи кожній людині, а до цього, погодьтеся, нам ще дуже далеко.

Наостанку хочеться нагадати всім нашим недругам, як в державі, так і поза її межами, що Україна живе і вічно житиме, а їхні намагання нашкодити нам є марними. Всяка агресія, як внутрішня, так і зовнішня, буде відбита всіма силами та засобами. Ми боротимемося за свою свободу так, як це робили наші батьки та діди, як зараз бореться чеченський народ за визволення своєї держави.

Додаток № 54

Виступ Михайла Тиского з приводу десятої річниці з часу утворення Волинської регіональної організації НРУ

Шановні товариші, дорогі друзі!

Цими днями виповнюється десять років від дня утворення Волинської регіональної організації НРУ за перебудову.

Установча конференція Народного Руху на Волині відбулася 19 серпня 1989 р. у приміщенні обласного театру ляльок. Тоді, на конференції, були присутні делегати з більшості районів та міст області. Волинська регіональна організація НРУ була створена за досить короткий термін – менше ніж за місяць – і на час роботи установчої конференції налічувала вже більше тисячі членів. Тоді ми вірили, що розпочалася нова доба в історії України.

Згадаймо наші перші мітинги, на яких так пристрасно виступали промовці, наші зібрання в міському Будинку культури, в Будинку техніки. А які бурхливі пристрасі кипіли в м. Луцьку, містах та селах Волині під час передвиборної кампанії 1990 р.

Тоді, коли ми були разом в одній організації, Народному Русі, на виборах вдалося завоювати близько половини депутатських місць у Луцькій міській раді та третину депутатського корпусу Волинської обласної ради. Тоді, коли ми були разом, ми були сильні, без нашої участі не обирались ні мери міста, ні голови обласної Ради. Тоді

найбільшою радістю для нас було те, що більшість депутатів Верховної Ради України від Волині поділяли наші політичні переконання і вже через два роки, в серпні 1991 р., проголосували за незалежність нашої держави. Тоді ми раділи кожній перемозі і вірили в краще майбутнє нашої молоді держави – про це ми розповідали на мітингах.

Можна ще довго перераховувати події того часу та хвилини радості від досягнутого в ці буремні роки, але події десятилітньої давності є вже нашою історією. Цей час тепер трактують по-різному. Одні згадують той романтичний час з ностальгією – час бурхливих мітингів та національного піднесення, інші – з ненавистю та скорботою за втраченими годівницями та розвалом імперії зла.

Безперечно, що 24 серпня 1991 р. є найвеличнішою датою для українського народу. Ця історична подія увібрала в себе століття сподівань невтомного національного й державотворчого поступу українського народу. До цієї мети наш народ йшов важкою і тернистою дорогою, плекаючи свою заповітну мрію – бути вільним і мати свою державу. Без сумніву Народний Рух України, як опозиційна сила, відіграв вирішальну роль у проголошенні незалежності нашої держави, і тепер ми маємо право пишатися тим, що Волинь тоді була однією з найактивніших областей в Україні. Хочу зауважити, що Волинська обласна організація НРУ утворилася відразу після появи осередків Руху у Львові та Києві.

Радіючи з приводу проголошення незалежності України, пересічний громадянин незалежної держави сьогодні риторично запитує себе: "Чому замість розвитку і процвітання в Україні відбувається спад економіки, занепад культури, погіршується соціальне і медичне забезпечення громадян? Чому на момент розвалу СРСР Україна мала найкращі стартові можливості стати однією з найбільш розвинених країн Європи, а опинилась у найгіршій ситуації на пострадянському просторі?" Щоб відповісти на ці запитання не потрібно бути великим аналітиком, а лише спостерігати за тим, що відбувається в країні.

На жаль, Народний Рух, як основна опозиційна сила прогнилому режиму, створився стихійно і був погано організований. У нього вистачило сил лише повалити збанкрутілий режим, але взяти владу у свої руки демократи не змогли. Основною причиною цієї невдачі стали постійні чвари в демократичному таборі, що не давали можливості виступити єдиним фронтом, а також відсутність у наших лідерів практичного досвіду державного будівництва. За таких умов, як перший, так і другий, президенти підбирали собі кадри із представників старої партноменклатури. Хоча на той час стара адміністративно-командна система була зруйнована, однак альтернативної, з новими кадрами, так і не побудували, що і спричинило анархію та розгул злочинності й корупції. В той же час

наш народ за роки репресивної “радянщини” набув таких рис суспільної психології, які зробили його скаліченим, тобто схильним до люмпенства і криміналу. Масштаби, глибина і тотальність синдрому радянського раба, яким різною мірою уражена українська людина, є найбільшою загрозою і супротивом становлення і оздоровлення суспільства. Найнебезпечніше те, що на всіх гілках і щаблях влади, від низу до верху, залишилися хворі на цю заразу люди. Її симптом – відсутність совісті й волі, сміливості, професійності й відповідальності.

В таких умовах суспільство взагалі втратило чутливість і не відчуває болю. Ми бачимо, як на наших очах байдужіють наші громадяни, як поступово нівелюється різниця між добром і злом, як усім на все наплювати. Все це ознаки стагнення у прірві глибокої кризи. Відомо, що людська свідомість, підбурювана синдромом раба, не здатна довго перебувати у стані невизначеності і тому поступово повертається до ще незабутнього – радянської моделі стабільності. Це буде продовжуватися доти, доки не вимруть бацілоносії цього синдрому, а тому так повільно йде формування і нарощення вольової національної енергії та державницької волі. Реалії сьогодення засвідчують, що скалічена ментальність схильна до віри у комунізм, а тому майже половина виборців України віддає перевагу лівим кандидатам, які підготовують їхню свідомість міфом про світле майбутнє.

Якість влади та ефективність її діяльності багато в чому залежить від якості і характеру опозиції. Сильна опозиція тримає владу під безперервним контролем, а тому та стає мудрішою і обачливішою. В нас же, в Україні, опозиція розділилася на два ворогуючих табори: прихильників і противників ідеї демократії та незалежності. В результаті ліві у всьому звинувачують правих, а праві – лівих. Таким чином влада в Україні сьогодні немає міцної опозиції. Відтак їй протиставляються комуністи. Однак і в моральному, й в інтелектуальному плані це слабка партія. В неї немає чого вчитися, її критика – це пишномовна демагогія і популізм. Старі гріхи, що обтяжують Комуністичну партію, є досить важкими (сталінські репресії, розстріли без суду та інше). Ми поки що живемо в країні, яка знаходиться в стані “навченої безпомічності”. Цю безпомічність ми спостерігаємо як на вищих щаблях влади (Верховна Рада, Кабінет Міністрів, Президент), так і на рівні конкретної людини з її щоденними проблемами.

З кожним роком стає дедалі важче жити у своїй державі пересічному українцеві через незахищеність і безправність, через сваволю чиновників і кримінальних структур, через жебрацьке існування, на яке приречена основна частина громадян країни. Безперечно, що найголовнішим зобов'язанням держави перед своїми громадянами є забезпечення гідного рівня життя та захист від протиправного посягання на їхнє життя та майно. Саме в правовій

державі, яку ми прагнемо збудувати, людина отримує найбільший спектр свобод, який обмежується лише однією умовою: твоя свобода не повинна обмежувати права інших. Ця умова реалізується заходами правового захисту кожного, дієвим механізмом контролю за виконанням законів. Тим самим визначаються правові норми взаємовідносин між окремими індивідуумами. Отже, якщо ми хочемо досягнути досить високого рівня економічного розвитку і рівня життя, то повинні збудувати правову державу. Інакше, в неправовій державі, з відсутніми або бездіяльними механізмами контролю кожний індивідуум діє за своїми правилами, що неминуче призведе до системної кризи, яка в будь-яку мить може зруйнувати цю державу внаслідок хаосу навіть без зовнішнього впливу. Звичайно, кожний народ є відповідальним за свою владу. Він її обирає, він її мусить терпіти. Однак людське суспільство є системою, здатною до самоорганізації, тоді в середині цієї системи рано чи пізно (в критичний момент) знайдуться особи готові взятися за відновлення порядку в цій системі.